

Skabelon

til udarbejdelse af lokal udviklingsstrategi

for *integrerede* lokale aktionsgrupper under
landdistriktsprogrammet og hav- og fiskeriudviklingsprogrammet
for perioden 2014–2020 og

for lokale aktionsgrupper (FLAG) under hav- og
fiskeriudviklingsprogrammet 2014-2020 og

for lokale aktionsgrupper under landdistriktsprogrammet 2014 -
2020

Januar 2016

Indledning og praktiske oplysninger:

Ved lokalstyret udvikling tager lokale aktører ansvar for etableringen af et lokalt partnerskab, der udarbejder og gennemfører en lokal udviklingsstrategi for deres område. Et partnerskab finder sammen og opretter en lokal aktionsgruppe.

Den lokale udviklingsstrategi er aktionsgruppens og bestyrelsens styringsværktøj. Strategien skal afspejle de nationale mål for lokalstyret udvikling. Den overordnede målsætning for lokalstyret udvikling er at fremme vækst og jobskabende erhvervsudvikling i landdistrikterne og fiskeriområderne.

Hovedmålsætningen med LAG indsatsen er at fremme etableringen af nye arbejdspladser og forbedre rammevilkårene i landdistrikterne igennem etablering af nye og udvikling af eksisterende mikrovirksomheder og små virksomheder og erhvervsrettede samarbejdsaktiviteter. Etablering af basale serviceydelser, byfornyelse og innovation.

Hovedmålsætningen med FLAG indsatsen er at fremme vækst og udvikling i fiskeriområderne. Indsatsområderne er fremme af job- og vækstskabende erhvervsudvikling inden for temaerne etablering og udvikling af små virksomheder og mikrovirksomheder, erhvervsamarbejde, innovation og fremme diversificering af den maritime økonomi.

Strategien skal forfølge disse mål gennem anvendelse af LEADER-metoden, der er en såkaldt "bottom-up" metode. Det betyder, at ideerne og initiativerne skal komme nedefra fra de lokale aktører. Strategien skal indeholde en vision og mål for indsatsen samt kvantificerbare mål for output eller resultater inden for de indsatsområder og temaer, som aktionsgruppen prioriterer i strategien.

Strategien skal medvirke til, at bestyrelsen kan fokusere på og udvælge de projekter til tilskud, der bedst kan bidrage til at nå målene i den lokale udviklingsstrategi. Strategien skal derfor bl.a. indeholde en situationsanalyse, en vision for udviklingen af det geografiske område og kriterier for prioritering af projekter.

Strategien skal sikre en sammenhæng mellem situationsanalysen og de mål, aktionsgruppen vil forfølge i løbet af programperioden. Tilsvarende er det vigtigt, at der er sammenhæng mellem den projektbevilling aktionsgruppen har til rådighed, og aktionsgruppens mål.

Bekendtgørelse nr. 1835 § 11, stk. 3 fastlægger særlige retningslinjer for udarbejdelse af *integrerede FLAG* udviklingsstrategier. Strategien på hav- og fisk området udarbejdes i forlængelse af den allerede godkendte udviklingsstrategi på land jvf. stk. 2, nr. 1-11. Nr. 3 og nr. 8 skal udarbejdes, så de fremstår særskilte. (pkt. F.2, F.3 og pkt. I i skabelonen). Der skal udarbejdes en særskilt SWOT for hav- og fiskeri i FLAGs lokale område. Øvrige punkter i § 11 følges.

For FLAG godkendt udelukkende under Hav- og Fiskeriudviklingsprogrammet skal der udarbejdes en udviklingsstrategi baseret på § 11 i Bekendtgørelse nr. 1835. FOR LAG godkendt udelukkende under Landdistriktsprogrammet 2014 -2020 gælder samme forhold.

Aktionsgruppen skal udfylde alle skabelonens punkter. Det anbefales, at læse hele skabelonen igennem, inden punkterne besvares og orientere sig i bekendtgørelse nr. 1835 om tilskud til oprettelse og drift af lokale aktionsgrupper under Landdistriktsprogrammet og Hav- og fiskeriprogrammet for perioden 2014 – 2020.

Inden indsendelse til Erhvervsstyrelsen i Vækst- og erhvervsministeriet skal strategien være godkendt af medlemmerne af aktionsgruppen, de pågældende kommuner og regioner, som strategien omfatter.

Frist for indsendelse af udviklingsstrategien er den 1. april 2016. Indsendelse af udviklingsstrategien med eventuelle bilag sendes til netvaerkscenter@erst.dk

Erhvervsstyrelsen kan meddele dispensation for fristen for indsendelse af den lokale udviklingsstrategi. Den lokale aktionsgruppe skal i givet fald inden fristens udløb sende en begrundet anmodning til Erhvervsstyrelsen.

Alle udviklingsstrategier vil blive behandlet af Erhvervsstyrelsen med bistand fra et til formålet nedsat Indstillingsudvalg. På baggrund af udvalgets indstillinger, godkender Erhvervsstyrelsen udviklingsstrategierne.

Vejledning til udfyldning af skabelonen kan fås hos ekstern konsulent Kirsten Malling Olsen på tlf. 25 47 65 62 eller mail: kirsten@mallingo.dk

Ansøger er:

Integreret aktionsgruppe	[X]
FLAG	[]
Ny LAG	[]

Indhold

A. Navn og adresse	5
B. Kontaktperson (formand for den lokale aktionsgruppe)	5
C. Bilag	5
D. Redegørelse for processen for udarbejdelse af strategien.....	6
E. Analyse af området	7
F. Strategiens vision og handlingsplan, mål, aktiviteter og forventede resultater	22
G. Andre planlagte mål og målsætninger.....	35
H. Aktionsgruppens forvaltning af strategiens gennemførelse	36
I. Finansiering af strategien og tidsplan	39
J. Prioriteringskriterier for udvælgelse af ansøgninger til tilskud	40
K. Bemærkninger og eventuelle andre overvejelser, aktionsgruppen har gjort sig.....	43
L. Underskrifter.....	44
LEADER-principperne	45
SWOT analysen.....	46
Vejledning og eksempel til udfyldelse af skema F.3)	47

Kort resumé af strategien

Til brug for præsentation af strategien (f.eks. på hjemmeside)

Maks. 2.000 anslag

LAG Djurslands vision er at videreudvikle og synliggøre Djursland som et område fyldt med liv – erhvervsliv, foreningsliv og liv i landsbyerne. Gennem stærke fællesskaber skabes rammen for det gode liv for nuværende og fremtidige borgere og turister samt attraktive og bæredygtige arbejdspladser i lokalsamfundet.

LAG Djursland vil under Landdistriktsprogrammet arbejde med målene "Iværksætteri og jobskabelse i landdistrikterne" samt "Attraktive levevilkår". Inden for "Iværksætteri og jobskabelse i landdistrikterne" er målet at fastholde og videreudvikle det eksisterende erhvervsliv samt understøtte iværksætteri og jobskabelse på Djursland. Inden for "Attraktive levevilkår" er målet at fastholde, udvikle og synliggøre livet i landområderne og Djursland som et attraktivt bo- og leveområde, både for tilflyttere og nuværende borgere. Der er her særlig fokus på støtte til ildsjæle, landsbyklynger og landsbyernes egne potentialer.

LAG Djursland sætter fokus på aktiviteterne:

- Turisme med særligt fokus på kystturisme
- Lokal produktion, forarbejdning og afsætning af fødevarer
- Den gode idé
- Grøn energi og miljøforbedring
- Forbedring af rammevilkår.

LAG Djursland vil under Hav- og Fiskeriudviklingsprogrammet arbejde for at fremme job- og vækstskabende erhvervsudvikling både ved at fremme den maritime økonomi og ved diversificering af den maritime økonomi.

LAG-Djursland sætter fokus på aktiviteterne:

- Kystfiskeri
- Fødevarer og havets ressourcer
- Kystturisme.

Udover at støtte projekter vil LAG Djurslands bestyrelse medvirke til igangsætning. LAG Djursland ønsker at:

- Inspirere til gode projekter, være aktivt opsøgende og faciliterende
- Spotte og understøtte innovative idéer og udbredelse af gode idéer
- Være netværksskabende
- Inspirere lokalsamfund til samarbejde og udvikling
- Igangsætte egne projekter på områder, hvor vi vurderer, der er et uopfyldt behov.

A. Navn og adresse

A.1. Navn på den lokale aktionsgruppe:
LAG Djursland
A.2. Den lokale aktionsgruppes adresse (vejnavn, postnummer og by)
Lundbergsvej 2, 8400 Ebeltoft
A.3 Aktionsgruppens e-mailadresse (hvis oprettet)
koordinator@lag-djursland.dk
A.4. Aktionsgruppens telefonnummer (hvis oprettet)
2055 3305

B. Kontaktperson (formand for den lokale aktionsgruppe)

B.1. Formand:	
Flemming Petersen	
B.2. Formandens adresse (vejnavn, postnummer og by):	
Nordre Kærvej 22, 8444 Balle	
B.3. Telefonnummer:	B. 4. E-mail:
2026 6713	flemming@lag-djursland.dk

C. Bilag

C.1. Dokumenter der vedlægges den lokale udviklingsstrategi:
Bilag 1: Litteraturliste til analysen (Ad. E1) Bilag 2: Jobbeskrivelse for koordinator Bilag 3: Pixi-udgave af strategien

D. Redegørelse for processen for udarbejdelse af strategien

D.1 Inddragelse af lokale aktører i strategiens tilblivelse

Giv her en redegørelse for

- Hvordan og hvilke centrale aktører er blevet inddraget i udarbejdelse af udviklingsstrategien.
- Hvordan den lokale godkendelsesprocedure er blevet gennemført.

Centrale aktører omfatter:

- Aktionsgruppens bestyrelse og medlemmer
- Lokale organisationer, foreninger, borgere og erhvervsliv
- Kommuner og region
- Koordinatorer, konsulenter m.v.

Ad D.1) Inddragelse af lokale aktører i strategiens tilblivelse

Eksisterende udviklingsstrategi:

LAG Djurslands bestyrelse har udarbejdet strategien i samarbejdet med konsulentfirmaet Epinion. Lokale aktører er dels blevet inddraget igennem bestyrelsen, der er bredt sammensat, og har arbejdet med at udforme strategien dels gennem fælles workshops og gennem et nedsat forretningsudvalg. Bestyrelsen har indgået et samarbejde med koordinatoren fra den tidligere LAG Djursland, som har været med i hele processen omkring udarbejdelse af strategien. Desuden har et bredt udsnit af aktører (repræsentanter for det lokale erhvervsliv, foreningsliv, borgerforeninger, distriktsråd, turistforeninger, fødevarenetværk, tidligere LAG projektholdere mv.) været indbudt til en workshop, hvor de havde lejlighed til at arbejde med strategiens indsatsområder. De kommunale observatører i bestyrelsen har deltaget på de afholdte workshops. Endelig sendes den samlede strategi til godkendelse hos medlemmerne per mail med 14 dages svarfrist. Strategien sendes ligeledes til godkendelse hos kommuner og regionen, hvor den godkendes administrativt. Indsatsområder har dog været præsenteret for de relevante udvalg i begge kommuner.

FLAG udvidelsen af udviklingsstrategien:

LAG Djurslands bestyrelse har udarbejdet strategien i samarbejde med konsulentfirmaet Epinion. Derudover har koordinatoren været med i hele processen omkring udviklingsstrategien. Lokale aktører er dels blevet inddraget igennem bestyrelsen, der er bredt sammensat og har arbejdet med strategiens udformning i et længere forløb. Bl.a. ved en workshop for bestyrelsen, hvor der udelukkende blev arbejdet med mulige målsætninger og aktiviteter for strategien. Derudover har der været afholdt møder med formanden for Bønnerup fiskeriforening/øvrige fiskere for at sikre at strategien og indsatsområderne er tilstrækkeligt forankret hos de lokale fiskere. Et bredt udsnit af lokale aktører har desuden været indbudt til/deltaget i en workshop (hvor der er inviteret bred ud til bl.a. alle foreningens medlemmer samt andre relevante aktører), hvor der var mulighed for at arbejde med strategiens indsatsområder og komme med nye input. De kommunale observatører i LAG bestyrelsen har deltaget i begge workshops. Endelig sendes den samlede strategi til godkendelse hos medlemmerne per mail med 14 dages svarfrist. Strategien sendes ligeledes til godkendelse hos kommuner og regionen, hvor den godkendes administrativt. Dette gøres samtidigt, da vi har vurderet det mest hensigtsmæssigt med en medlemsinddragelse (workshop) på et tidspunkt, hvor der stadig var mulighed for at komme med kommentarer og ændringer til det strategiforslag, som bestyrelsen præsenterede på

workshoppen.

E. Analyse af området

E. 1 Situationsbeskrivelse af området og en analyse af de lokale udfordringer, udviklingsbehov og potentialer:

Der er tale om en udbygning af den beskrivelse, aktionsgruppen gav i ansøgningskemaet om godkendelse som tilskudsberettiget aktionsgruppe. Punkterne er:

1. Infrastruktur (trafikforhold, uddannelses- og sundhedsforhold, energiforsyning).
2. Natur, inkl. udnyttelse/benyttelse.
3. Eventuelle særlige miljømæssige forhold
4. Erhvervsstruktur – små, store virksomheder, iværksættere, beskæftigelsesudvikling m.m..
5. Områdets befolkning: Befolkningssammensætning (alder, køn) og -udvikling, tilflytning/raflytningsmønstre m.m. Opgiv områdets samlede areal og befolkningstal samt tæthed
6. Kulturelle forhold – beskriv forhold/kendetegn for området.

Situationsbeskrivelsen skal være statistisk underbygget, og indeholde en analyse af områdets styrker, svagheder og de muligheder og trusler, der er kendetegnet for aktionsgruppens geografiske område (en SWOT analyse). Integrerede aktionsgrupper skal udarbejde særskilt SWOT for det lokale hav- og fiskeriområde.

Beskriv hvilke udfordringer og potentialer, som aktionsgruppen vil arbejde videre med i den lokale udviklingsstrategi.

Som bilag findes en kort beskrivelse af anvendelsen af SWOT analysen.

Ad. E.1) Situationsbeskrivelse af området og en analyse af de lokale udfordringer, udviklingsbehov og potentialer:

I det følgende afsnit præsenteres situationsbeskrivelsen af Djursland samt tendenser på lokalt, nationalt og internationalt plan, som kan have betydning for området. Afsnittet indeholder desuden en beskrivelse af relevante forhold for fiskeriet mere specifikt i Norddjurs Kommune. På baggrund af disse to situationsbeskrivelser præsenteres sidst en analyse henholdsvis generelt for Djursland om områdets styrker og svagheder samt muligheder og trusler (relevant for LAG), herefter præsenteres en selvstændig analyse af styrker og svagheder samt muligheder og trusler i forhold til havet og fiskeriet (relevant for FLAG).

Infrastruktur

Djursland har både statslige og kommunale veje, en motortrafikvej med tilkobling til motorvejsnettet, togforbindelser til Aarhus, færgeforbindelser (Ebeltoft-Odden og Grenaa-Varberg) samt lufthavnsbetjening i form af Aarhus Lufthavn i Tirstrup med afgang til flere europæiske destinationer, herunder London og København. Trafikforholdene styrkes yderligere af en opgradering af togforbindelsen til Aarhus fra 2017, hvor en letbaneforbindelse med halvtimesdrift kører fra Aarhus tværs over Djursland til Grenaa. En udfordring udgør dog den kraftige pendlertrafik til og fra Aarhus samt øget trafik i turistsæsonen, som fører til trængselsproblemer.

Djursland har to gymnasiale uddannelser i henholdsvis Grenaa og Rønne, en social- og sundhedsskole samt en filial af pædagoguddannelsen i Grenaa. Derudover ligger VUC Djursland i

Grenaa og Hornslet. På Djursland ligger som del af Viden Djurs "Global Agro College", den eneste økologiske landbrugsuddannelse i Danmark. Derudover ligger "Gamelt College" i Grenaa, som er Danmarks eneste spilgymnasium. To tidligere sygehuse danner rammen om to sundhedscentre i henholdsvis Grenaa og Ebeltoft.

Energiforsyningen på Djursland sker gennem små og større lokale fjernvarmeanlæg. Djursland er derudover kendetegnet ved et stort antal fritliggende huse og sommerhuse, som er individuelt opvarmet.

Natur, inkl. udnyttelse og benyttelse

Naturen er en af Djurslands klare styrker. Den udgør en væsentlig værdi for Djursland og kommer nuværende såvel som kommende borgere og turister til gode. Derudover repræsenterer naturen også en værdi ift. udvikling af erhverv, herunder især turisme og fødevarer, ligesom at det er et centralt grundlag for at understøtte en aktiv bosætningsstrategi for Djursland. Bl.a. Nationalpark Mols Bjerger og den Naturpark Randers Fjord¹ er attraktive destinationer for såvel turister som borgere.

Attraktive levevilkår

Forskning peger på en række interessante tendenser, hvor naturen igen sættes i fokus i det moderne menneskets liv. Disse eksterne tendenser er interessante for udviklingen på Djursland:

- "Tilbage til naturen": En række livsstilsforskere påpeger, at interessen og behovet for at bruge naturen aktivt ligger dybt forankret i det moderne menneske som alternativ til et stadig mere stillesiddende kontorliv. Flere unge tager jagttegn og dyrker udendørssport som mountainbike, kajak, dykning, triatlon vinder fortsat indpas, og det forventes, at antallet fortsat vil stige i de kommende år (se f.eks. Realdania og Danmarks Jægerforbund 2014).
- Der er interesse for at bygge og bo bæredygtigt pga. den stigende interesse for at passe på miljøet. Selv boligindretningen er blevet mere præget af natur og naturlige materialer gennem de senere år (se fx Boligmode.dk, 2013; Berlingske, 2012; JP, 2014; Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi, 2014).
- Fremtidsforskere ser også naturen som en central del af de luksusgoder/manglevarer vi vil have i fremtiden. Blandt andet vil vi i fremtiden efterspørge mere rum og plads (fx udfoldelse, hvor der ikke er andre og at komme væk fra de større byers bilkøer), fred og ro samt natur og renhed (fx ren luft, rent vand og mad uden gift) (Jensen, 2014: 5).
- I forhold til bosætning forventer Realdania (2012a: 34) en tendens til, at der i et stadigt mere hektisk bysamfund bliver mere fokus på outdoor-aktiviteter, fysiske udfoldelser og mentale pauser i den fri natur. Dette giver muligheder ift. den vilde natur og de herlighedsværdier der ligger i naturen på Djursland.

Naturens skønhed og frirummet på landet er attraktive aktiver på Djursland. Der kan dog være konfliktpotentiale mellem erhvervenes interesser for at udfolde deres erhverv frit, et rent miljø, sundt arbejdsklima, aktivt friluftsliv, samt ønsker om at bevare og genskabe uberørt natur eller nye naturformer. Også mellem borgerne kan der være interessekonflikter omkring, hvordan naturen skal bruges, hvor nogle er til uberørthed og fuglekvidder, mens andre er til aktive friluftssider, mens andre er til aktive friluftssider,

¹ Parken har i øjeblikket pilotstatus under friluftsrådets certificeringsordning

såsom mountainbike, ridning, havkajak og lystfiskeri.

Jobskabelse

Djurslands natur udgør også et potentiale for jobskabelsen på Djursland. Djurslands natur er en styrke både ift. turisme- og fødevarerbranchen. Naturen er et afgørende aktiv for at tiltrække kysturisterne. Djurslands store diversitet i jordbundsforhold og topografi giver forudsætninger for dyrkning/produktion af et righoldigt udbud af råvarer, såvel animalske som vegetariske. Det forudses at verden fremadrettet kommer i bekneb med livsvigtige ressourcer som fødevarer, drikkevand og energi, hvilket peger på, at naturen også i fremtiden vil spille en vigtig rolle i hele verden (Realdania, 2012a: 34). En undersøgelse fra Institut for Fødevarer- og ressourceøkonomi viser derudover, at naturaktiviteter er med til at danskernes friluftsliv årligt skaber 28.000 fuldtidsjob (1,2 pct. af det samlede antal beskæftigede), og at der er et kæmpe potentiale, hvis friluftslivet kan udvikles (JP, 2014).

Naturens flerdimensionelle værdi er selvfølgelig afhængigt af, at naturen bevares og plejes, og at den formidles på en retvisende måde, så det er klart for borgere, potentielle borgere og turister, hvori de forskellige naturværdier ligger, og hvad der findes af natur og i naturen.

Der er fortsat også mulighed for jobskabelse inden for havfiskeri². Her har erhvervshavfiskeri i flere år ellers været stramt reguleret i forhold til bevare fiskearter i Kattegat, hvilket har været mærket i fiskerierhvervet. I 2015 viser dog, at det nu går meget godt med fiskebestanden i Kattegat, således er der ikke blot fremgang i traditionelle fiskearter men også nye fiskearter er kommet til, som ikke har eksisteret i mange år. Dette har endvidere bidraget til, at fiskekvoterne på flere fiskearter i 2016 er forhøjet i Kattegat, hvilket bibringer flere muligheder til erhvervsfiskere i området, og giver håb for, at der også fortsat er muligt at være havfiskere i fremtiden. Her kan det bl.a. nævnes, at kvoterne på tunger, som der landes meget af i Norddjurs Kommune, i 2016 er steget med 15 % (Politikken 2015a & Fiskeriforeningen 2015).

Den maritime økonomi i Norddjurs Kommune dog bredere end selve fiskeriet. Her har Norddjurs Kommune allerede gang i flere projekter, hvor blandt andet 'Havets Hus' er et stærkt samarbejde mellem Norddjurs Kommune og blandt andet Aarhus Universitet og Teknologisk Institut. Her baner forskning inden for brug af havets ressourcer blandt andet vejen for innovation og jobskabelse inden for området på en bæredygtig facon til støtte for det lokale erhvervsliv nu og i fremtiden. Her er der allerede flere projekter i gang inden for Havets Hus, hvor blandt andet tangproduktion i storskala har fået stor opmærksomhed og er et projekt, der bringer ny viden til virksomheder, der kan skabe endnu flere arbejdspladser (Kattegatcenteret, 2016 & Norddjurs Kommune, 2016). Dette gælder også Norddjurs Kommunes erhvervsudviklingsprojekt 'Havets Muligheder', der ved hjælp af EU-midler og Region Midtjylland endvidere i erhvervsøjemed med forskellige forløb involverende 124 små virksomheder og iværksættere har fokus på at udnytte havets muligheder og havets ressourcer. Et projekt der har eksisteret siden 2012, hvor Norddjurs Kommunes erhvervsafdeling gennem arrangement af workshops og netværksgrupper skaber nytænkning og samarbejde i forhold til at udnytte de mange uudnyttede muligheder i forhold til havet, inden for eksempelvis vind, alger og tang (Norddjurs Kommune, 2016).

Eventuelle særlige miljømæssige forhold

Der er et stigende fokus på grøn omstilling i fødevarerproduktionen samt en øget efterspørgsel på energieffektivitet og bæredygtighed. Det danske fødevarerhverv har længe været i gang med en grøn omstilling for at kunne producere flere fødevarer med færre ressourcer og med mindre miljøbelastning. Omstillingen har på flere områder haft stor effekt. Udledningen af fosfor og kvælstof i landbrugsproduktionen er således begrænset væsentligt i Danmark (Regeringen, 2014b:

² Havfiskeri er fiskeri fra båd på havet

15). Der er en oplagt synergi i forhold til energisektoren, når man ønsker en grøn omstilling af fødevarerhvervene. Virksomhederne på Djursland er aktive ift. forbedring af miljøet: bl.a. arbejdes med renere teknologi, miljøledelse i produktion og miljøcertifikater.

Den stigende fokus på miljømæssige forhold har også været gældende i Kattegat, da der ikke vurderes at være en god miljøtilstand i Kattegat. Her er blandt andet havbunden påvirket af menneskelige aktiviteter gennem mange år. Derfor er der i 2015 af regeringen igangsat et projekt, der skal sikre livet for sjældne dyrarter under pres ved at lave en særlig beskyttelseszone af 4 % af Kattegats havbund, så Danmark kan leve op EU's havstrategidirektiv. Dette er dog stadig et projekt, der forsøger at tage højde for fiskerierhvervet ved at finde en balance mellem benyttelse og beskyttelse af havets ressourcer. Her vil der givet fokuset på havbunden være restriktioner på brugen af bundslæbende redskaber for fiskerne fremadrettet i de udpegede områder af havbunden. Her må fiskeri således ikke længere fortages med bundslæbende redskaber, hvilket medfører et fald i den samlede landingsværdi på cirka 1 %, da 1 % af den samlede landingsværdi af fisk ellers har kommet fra bundslæbende redskaber i disse nu fredede områder af havbunden. Denne havbundsbeskyttelsesrestriktion sikrer i stedet, at det også i fremtiden er mulighed at have havet som en ressource (Miljø- og Fødevarestyrelsen 2015 & Naturstyrelsen 2015a & Naturstyrelsen 2015b).

Erhvervsstruktur

Djursland er karakteriseret af mange små og mellemstore virksomheder. Tabellen nedenfor viser en oversigt over arbejdssteders størrelse på Djursland. I 2012 har omtrent halvdelen af virksomhederne på Djursland én ansat og ca. 87 % har under 10 ansatte.

Oversigt over arbejdssteders størrelse efter antal ansatte, 2012

	Norddjurs Kommune	Syddjurs Kommune	Djursland (I alt)
1	1.012	1.264	2.276
2-4	574	648	1.222
5-9	288	311	599
10-19	180	169	349
20-49	97	97	194
50-99	39	21	60
100+	16	12	28
I alt	2.206	2.522	4.728

Kilde: Danmarks Statistik

Som det fremgår af tabellen, er der således mange mindre aktører blandt Djurslands erhvervsliv. Udviklingen af selvstændige erhvervsdrivende har været negativ på Djursland fra 2009 til 2013, og der har ligeledes været en negativ udvikling i antal stillinger, som er faldet med 7-10 procent på Djursland fra 2009-2013 (KL 2014: 103). Beskæftigelsesfrekvensen er sammenlignet med andre kommuner forholdsvis lav på Djursland (KL 2014: 135). Til gengæld har borgerne i Nord- og Syddjurs Kommune forholdsvis mange års iværksætterierfaring (KL 2014: 127).

Norddjurs har en forholdsvis høj andel industrijobs i kommunen (KL 2014 105). Det kan udgøre en udfordring, da der især inden for brancherne industri, landbrug, bygge og anlæg samt handel og transport er forsvundet stillinger. I Danmark er godt hver fjerde og knap hver tredje job i henholdsvis landbruget og industrien blevet nedlagt på ti år (KL 2014 104). Derimod er andelen af stillinger i erhvervsservice, offentlig administration, undervisning, sundhed og kultur, fritid og anden service steget (KL 2014: 104). Andelen af IT-job i kommunen, som KL tager som repræsentant for de videntunge erhverv, er relativt lav på Djursland. Siden 2009 er der dog omtrent 33 % flere stillinger inden for den branche i Djursland. Også inden for energiforsyning samt vandforsyning og renovation

er der en betragtelig fremgang i Nord- og Syddjurs. Tabellen nedenfor viser udviklingen i beskæftigede antal personer inden for forskellige brancher i Djursland.

Fem brancher med henholdsvis størst fremgang og tilbagegang på Djursland, 2009-2013

		2009	2013	2009-2013
5 brancher med størst fremgang 2009-2013	E Vandforsyning og renovation	179	276	+97
	CK Maskinindustri	462	515	+53
	D Energiforsyning	101	150	+49
	JC It- og informationstjenester	101	134	+33
	L Ejendomshandel og udlejning	423	454	+31
5 brancher med størst tilbagegang 2009-2013	A Landbrug, skovbrug og fiskeri	2.025	1.918	-107
	CC Træ- og papirindustri, trykkerier	1.179	861	-318
	G Handel	4.821	4.456	-365
	F Bygge og anlæg	2.554	2.172	-382
	H Transport	1.910	1.237	-673

Kilde: Danmarks Statistik, RASA 11

Netto har kommunerne mistet 2.580 arbejdspladser i perioden mellem 2009 og 2013. På Djursland er der dog i tidsrummet 2009 til 2013 skabt flere arbejdspladser inden for brancherne vandforsyning og renovation, maskindustri, energiforsyning, IT- og informationstjenester samt ejendomshandel og udledning. Til gengæld har nogen af de største brancher på Djursland haft en tilbagegang i antal arbejdspladser i samme tidsrum.

Turisme og fødevarereproduktion er vigtige brancher på Djursland. Fremstillingsvirksomhed findes specielt i det nordlige område, mens den sydlige del er præget af turisme og handel som hovederhverv.

I forhold til fiskeri, så er det fortsat i Norddjurs Kommune havfiskeri, hvor Grenå Havn sammen med Bønnerup Havn er kommunens fiskerihavne, hvor kommunens to fiskeriforeninger også holder til. En af i alt 10 danske fiskeriauktioner (Grenå Fiskeriauktion) ligger også placeret i Norddjurs Kommune (Fødevarestyrelsen, 2016). Antallet af beskæftigede inden for forarbejdning er overordnet holdt konstant over de seneste 10 år i Norddjurs Kommune, mens antallet inden for havfiskeri dog over de sidste år været faldende i Norddjurs Kommune. Der er således inden for de sidste 10 år sket mere end en halvering af antallet af beskæftigede inden for havfiskeri i Norddjurs Kommune (Natur- og Erhvervsstyrelsen, 2015a).

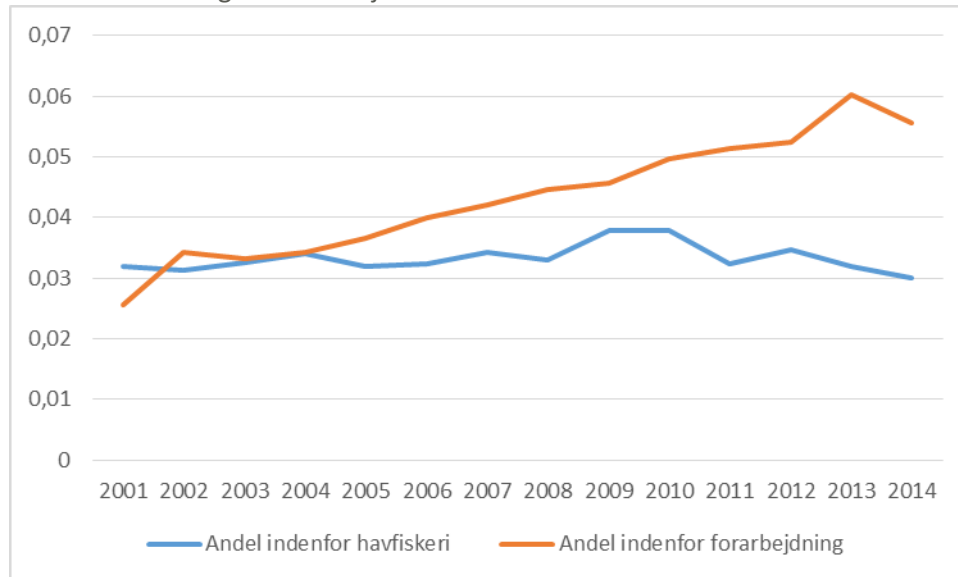
Antal beskæftigede inden for fiskeri i Norddjurs Kommune

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Inden for havfiskeri	147	142	139	128	112	105	99	85	84	78	65	67	60	58
Inden for forarbejdning	154	205	188	185	182	187	190	188	183	195	182	181	193	180

Kilde: Natur- og Erhvervsstyrelsen (2015a)

I forhold til den relative *andel* af ansatte inden for området er der stadig overordnet positive tendenser i Norddjurs Kommune sammenlignet med resten af landet. Her udgør beskæftigede inden for havfiskeri overordnet fra 2001 til 2014 omkring 3 procent af beskæftigelsen, mens andelen af beskæftigede inden for forarbejdningsindustrien udgør en fortsat større andel af den samlede danske beskæftigelse (Natur- og Erhvervsstyrelsen, 2015a).

Andel af beskæftigede i Norddjurs Kommune i forhold til hele landet

Kilde: Natur- og Erhvervsstyrelsen (2015a)

Dette tegner således et billede af, at Norddjurs Kommune fortsat har lykket sig med at fastholde fiskerierhvervet sammenlignet med resten af landet, da andelen udgør en fortsat fast andel af havfiskere sammenlignet med hele landet, men at der samtidig ikke opleves nogen fremgang samlet set antalsmæssigt. Havnen i Grenå er dog fortsat en havn med gode faciliteter, hvor blandt andet infrastrukturen til og fra havnen fortsat bliver forbedret for industrien. Infrastrukturen som Norddjurs Kommune konkret har haft fokus på over de sidste tre år, så man har kunnet sikre de mest gunstige muligheder for at bevare de omkring 1.700 arbejdspladser på havnen herunder blandt erhvervene relateret til fiskeri (Norddjurs Kommune, 2013).

Fiskerierhvervet står endvidere over for udfordringer, hvor det især er den fortsat stigende gennemsnitsalder inden for fiskerierhvervet er en trussel. Her er gennemsnitsalderen blandt danske erhvervsfiskere inden for de sidste 10 år steget med 5 år fra en gennemsnitsalder på 45 år til 50 år. Dette mønster gælder også hos fiskere i Norddjurs Kommune, hvor det fortsat er en udfordring at skabe muligheder for unge inden for erhvervet, så der også i fremtiden kan være arbejdspladser i branchen til gavn for erhvervslivet i området (Natur- og Erhvervsstyrelsen, 2015b).

Fødevarerhvervet

Danmark er den tredjestørste fødevarerklunge i verden, og erhvervet udgør en national styrkeposition (Regeringen 2014b). Fødevarerproduktionen udgør omtrent 20 % af virksomhederne. Djursland har med den store diversitet i jordbundsforhold og topografi glimrende forudsætninger for dyrkning/produktion af et righoldigt udbud af råvarer, såvel animalske som vegetariske. Det kan dog være svært for producenter og kunder at se potentialet, hvilket kræver en øget synlighed. Der er forskellige trends, som peger på, at fødevarerbranchen vil være et oplagt fokusområde for Djursland:

- Nye kvalitetsprodukter har fundet en stærk markeds-niche i de sidste fem-ti år. Det regionale og i særdeleshed det lokale islæt er vigtige, både på grund af kvaliteten i produktet og på grund af bidraget til den gode historie for forbrugeren (Epinion for Nordic Innovation Center, 2010: 32). Kvalitetsfødevarer og økologiske produkter er blevet en del af den moderne forbrugers prioritering, f.eks. grundet fokus på en bæredygtig livsstil, fokus på kvalitet eller selv-iscenesættelse. Også internationalt stiger opmærksomheden og efterspørgslen efter produkter med en specifik geografisk oprindelse og egnskarakteristika.
- Efterspørgsel efter sunde og sikre produkter sætter fokus på fødevarer kvalitet

(fødevarekontrol), hvilket samtidig øger opmærksomheden på særlige brands (fx lokale specialiteter) og økologiske produkter, og som også sætter fokus på 'sporbarhed' fra jord til bord. Dette kan give lokale produkter en særlig position i markedet. Mulighederne for at realisere dette afhænger dog af forbrugernes betalingsvillighed (TI, 2012: 48). Da denne er trend international, er der også stort potentiale på markeder uden for Danmark (Fremtidsforskeren, 2014).

- Sporbarheden eller det lokale aftryk er også noget, der vinder frem inden for fiskeri, hvor eksempelvis tiltag som havfriskfisk.dk giver mulighed for, at kuttere kan handle fisk direkte med forbrugerne. Dette appellerer til forbrugerne, da det både sikrer friske og billige fisk med et lokalt præg for forbrugeren, men også for kutterne hvor et nyt marked har åbnet sig, hvor de også høster en større del af fortjenesten. Projektet havfriskfisk.dk er fortsat fremvoksende og kan beskrives som netop produkter, der har det lokale præg, hvor forbrugeren kender den oprindelige geografiske oprindelse og historien bag den købte fisk (Politikken, 2015b)
- Der er et stigende fokus på grøn omstilling i fødevareproduktionen samt en øget efterspørgsel på energieffektivitet og bæredygtighed (Regeringen, 2014b: 15). Derfor er en oplagt synergi i forhold til energisektoren, når man ønsker en grøn omstilling af fødevareerhvervene.
- Koblingen til turisme via madoplevelser er en central trend, og et mål i regeringens vækstplan for turisme er, at "Danmark skal være internationalt anerkendt for gode madoplevelser i hele landet" (Regeringen, 2014a: 32).
- Her bliver det dog stadig af eksperter opfordret til, at der bliver skelet endnu mere til turister, der vil have friske fødevarer herunder specifikt fisk, når de kommer som turister i et land, der med lange kystlinjer også har fisket meget gennem generationerne. Her gælder det både om at vise dem mulighederne for at få frisk fisk, men også restaurationsbranchen skal være endnu mere opmærksomme på, hvilken værdi det har hos turisterne, hvis de kan servere friske, lokalt landede fisk (Politikken 2015c).

Der er et stort potentiale i Djurslands fødevareerhverv, og LAG Djursland ønsker derfor at fokusere på lokal produktion, forarbejdning og afsætning af fødevarer af høj kvalitet med særligt fokus på autenticitet, sporbarhed og minimering af miljøbelastningen.

Turisme

Turisme er et andet erhverv, som har stor betydning for Djursland. Turismen skaber ca. 2500 arbejdspladser på Djursland og har en samlet årlig omsætning på ca. 1,9 mia. kr. I den regionale turismepolitik er Djursland udnævnt som et af Region Midtjyllands "stærke feriesteder". Turisme er således helt klart en lokal styrkeposition. Kystturisme er omdrejningspunktet på Djursland. Djursland har nogle store attraktioner, som tiltrækker mange turister. Der kan dog være udfordringer for landsbyerne i at udnytte deres potentiale. Der er mange små aktører i turismebranchen, som kan have svært ved at synliggøre deres produkter over for turisterne. Det kan således blive svært for de mindre aktører at tiltrække turisterne i området. På nationalt plan har Danmark et relativt stort turismeerhverv sammenlignet med nabolandene. Turismen har årligt en omsætning på omkring 82. mia. kr. og 120.000 fuldtidsstillinger i Danmark. Væksten i dansk turisme har i flere år været i tilbagegang. Tal for 2015 viser dog, at det igen går fremad i den danske turistbranche, da der ikke siden 1998 har haft så mange overnatninger som

tilfældet var i 2015 (Erhvervs- og vækstministeriet, 2014 & VisitDenmark, 2016).

Her er et nyt samarbejde mellem Destination Djursland og VisitAarhus også sat i værk for at sikre endnu flere overnattende gæster også i fremtiden. Her er der potentiale for at stå endnu stærkere på turismeområdet og sikre endnu flere overnatninger, når de tre kommuner og to turismeorganisationer med samarbejdet nu kan levere en samlet feriepakke, der både kan tilbyde by-, natur- og kystoplevelser (Århus Stiftstidende, 2015). Dette er samtidigt med, at regeringen i 2014 har præsenteret en vækstplan for dansk turisme, hvor et af indsatsområderne er, at kyst- og naturturismen skal udvikles. Djurslands turisme ligger dermed i tråd med den nationale prioritering. I Realdanias rapport "Mulighedernes Land" fra 2012 ses der desuden nærmere på koblinger mellem turismen og hverdagslivet i yderområder, hvilket kan være af særlig relevans for Djursland. Således kan initiativer ikke blot være til glæde for et par hundrede beboere, men også for de mange tusind turister, som ser det, og hele kommunens image får derved et løft.

Der er dog også nogle udfordringer for dansk kystturisme bl.a. (Hjalager 2014):

- Markedsændringer: kortere ferier, flere valgmuligheder for turister fra hovedmarkederne
- Der er efterspørgsel efter nye og bedre former for attraktioner og faciliteter
- Sæsonsvingninger er en udfordring for økonomisk og konkurrencedygtig drift af turistvirksomheder, hvilket kan give kvalitetsproblemer
- Naturressourcer og kulturmiljøer rummer potentialer, som ikke udnyttes tilstrækkeligt
- Der er ikke traditioner i turismen for intensivt samarbejde.

Blandt andet udfordringerne med sæsonerne samt udnyttelsen af naturens potentialer er områder, LAG Djursland ser stort potentiale i.

Områdets befolkning

Djursland har et areal på 1411 km² og et samlet indbyggertal på omtrent 80.000. Det giver en befolkningstæthed på omkring 56 indbyggere per km². Indbyggertallet på Djursland har været nogenlunde konstant i perioden 2008-2015. Det har dog været faldende i det nordlige område og let stigende i det sydlige område. Ses der på udviklingen fra 2013 til 2015, fremgår det dog, at indbyggertallet både har været faldende i Syddjurs og i Norddjurs Kommune.

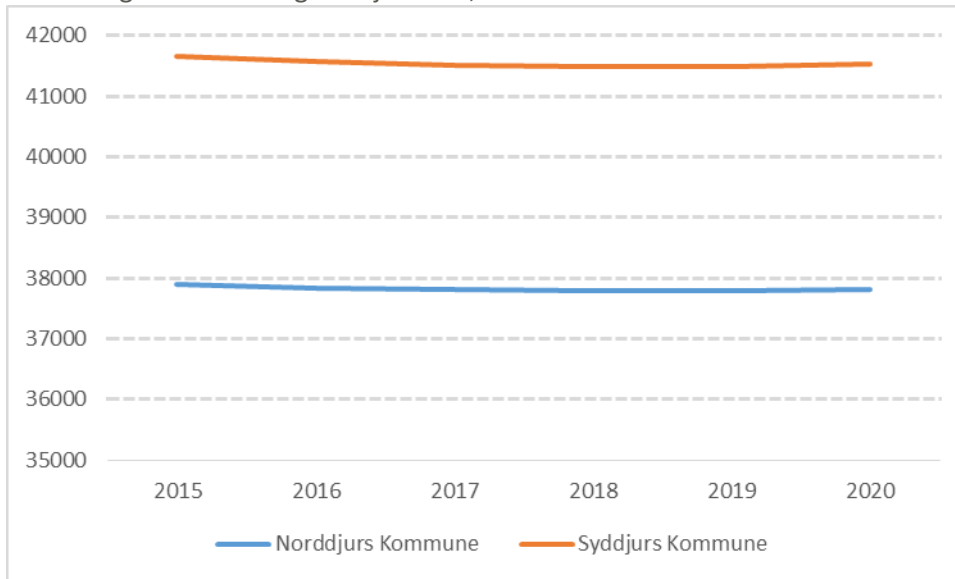
Udvikling i indbyggertal på Djursland, 2008-2015

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Udvikling 2008-2015
Syddjurs Kommune	41.281	41.314	41.392	41.734	41.815	41.894	41.719	41.652	+1,0 %
Norddjurs Kommune	38.581	38.390	38.148	38.029	37.876	38.035	37.925	37.898	-1,8 %
Djursland (I alt)	79.862	79.704	79.540	79.763	79.691	79.929	79.644	79.550	-0,4 %

Kilde: De Kommunale Nøgletal

Befolkningsfremskrivningen, foretaget af Danmarks Statistik, for 2015-2020 viser en forventning om et mindre fald i indbyggere på Djursland. Det forventes således, at der i 2020 vil være omtrent 200 færre indbyggere på Djursland – samlet for de to kommuner. Som det fremgår af den nedestående figur er forventningerne mere eller mindre ens for de to kommuner, således at der i 2020 bor omtrent 120 færre borgere i Syddjurs Kommune, så er faldet på cirka 80 færre i borgere i Norddjurs Kommune i 2020.

Befolkningsfremskrivning for Djursland, 2015-2020

Kilde: Danmarks Statistik

Gennemsnitsalderen på Djursland er 43,7 pr. 1. januar 2016, hvilket ligger 2,9 år over landsgennemsnittet på 40,8 år. Der er lidt færre kvinder end mænd på Djursland. Tabellen nedenfor viser andelen af kvinder opdelt på forskellige aldersgrupper for Djursland samlet, Nord- og Syddjurs Kommune og hele landet. Sammenlignet med fordelingen på landsplan har Djursland lidt færre kvinder i aldersgruppen 21-30 år. Dette ligger godt i tråd med, at det især er de unge kvinder, som flytter mod byerne.

Andel kvinder opdelt på aldersgrupper 1. januar 2016

	Hele landet	Norddjurs Kommune	Syddjurs Kommune
0-10 år	49%	48%	49%
11-20 år	49%	45%	48%
21-30 år	49%	42%	46%
31-40 år	50%	49%	50%
41-50 år	50%	49%	51%
51-60 år	50%	50%	50%
61-70 år	51%	49%	50%
71-80 år	53%	52%	50%
81 år og ældre	63%	61%	59%

Kilde: Danmarks Statistik

Ses der nærmere på indbyggere i den erhvervsaktive alder, kan det ses i nedestående tabel, at andelen har været faldende på Djursland med omtrent 3,7 procentpoint i 2008-2016 og ligger i 2016 på 51,1 %. Til sammenligning med hele landet, så er antallet af personer i den erhvervsaktive alder faldet med 2,9 procentpoint mere end hele landet i perioden 2008-2016, hvor det ligeledes ses i den nedenstående figur, at det samlede antal af personer i den erhvervsaktive alder er 1,5 procentpoint lavere på Djursland sammenlignet med hele landet.

Udvikling i andel 25-65-årige på Djursland, 2008-2016

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Udvikling 2008-2016
Syddjurs Kommune	55,3%	55,0%	54,5%	53,8%	52,9%	52,4%	51,7%	51,3%	51,1%	-4,3%
Norddjurs Kommune	54,2%	53,9%	53,7%	53,3%	52,9%	52,2%	51,9%	51,5%	51,1%	-3,0%
Samlet Djursland	54,8%	54,5%	54,1%	53,6%	52,9%	52,3%	51,8%	51,4%	51,1%	-3,7%
Hele landet	55,5%	55,1%	54,6%	54,2%	53,7%	53,2%	52,9%	52,7%	52,6%	-2,9%

Kilde: Danmarks Statistik

Et fald i indbyggere i den erhvervsaktive alder udgør en trussel for Djursland. Det kan dog til gengæld ses, at de erhvervsaktive, som bor på Djursland i 2014, gennemsnitlig er mere veluddannede end i 2008. Mens andelen 25-64-årige uden erhvervsuddannelse er faldet med 3,8 %-point på Djursland, er andelen af 25-64-årigeårige med en videregående uddannelse steget med 1,1 %-point fra 18,1 procent i 2008 til 19,2 procent i 2014. I Syddjurs Kommune er der nu en større andel i den erhvervsaktive med en videregående uddannelse end andelen uden erhvervsuddannelse. Under 61 % af 25-årige på Djursland har dog i 2013 fuldført en ungdomsuddannelse (KL 2014: 181).

Djursland har et stort antal demografiske udfordringer og er dermed demografisk sårbart (KL 2014: 49). Det betyder, at området har en forholdsvis lav fødselsrate, en relativ høj dødsrate, en negativ nettoindvandring samt en forholdsvis gammel befolkning med forholdsvis få borgere i den erhvervsaktive alder samt relativt få børn. Det er netop nogle af de udviklinger, LAG Djursland gerne vil vende ved at understøtte projekter, som udvikler området og gør det mere attraktivt for tilflyttere.

Tiltrækning af borgere

Danmark er dog et af de europæiske lande, hvor rykket mod byerne er gået stærkest i de senere år. Andelen af danskere, der bor i storbyområder, er steget med 6,3 pct. fra 2007 til 2012. Det svarer til en mervækst i forhold til befolkningsudvikling i resten af Danmark på 3,8 pct.). Som redegjort i afsnittet omkring natur, er Djurslands natur et stærkt aktiv for tiltrækning af borgere. Ifølge fremtidsforsker Jesper Bo Jensen (2014: 5) viser tendenser, at følgende faktorer bliver luksusværdier eller mangelvarer, som vi i fremtiden vil prioritere:

- Tid (afkobling og have tid til rådighed)
- Rum og plads
- Fred og ro (fravær af larm og støj)
- Natur og renhed (ren luft, rent vand, mad uden gift)
- Sikkerhed/tryghed

Alle disse værdier er centrale i forhold til bosætningstendenserne i fremtiden og allerede nu spiller disse sammen på Djursland. En udfordring for Djursland kan dog være at synliggøre sine aktiver over for potentielle tilflyttere. Realdania vurderer, at de yderområder, der er kommet styrket ud af omvæltningen, har været i stand til at tiltrække borgere, som søger natur og åbne vidder – i kontrast til tempoet og trængslen i byer som Københavns og Aarhus (Realdania, 2012a: 46). Det kræver at mindre byer er i stand til at udnytte deres konkurrencefordele: Trygge rammer, lavere tempo, gunstige huspriser og en række væksterhverv, som tager udgangspunkt i landbrug,

fødevarer og bioprodukter. Der er således en sammenkobling mellem herlighedsværdierne i naturen, bosætningen og de erhvervsmæssige muligheder (iværksætter) i fremtiden (Realdania, 2012a: 30). Bosætningsanalyser i såvel Syddjurs som Norddjurs Kommuner peger på potentialer ift. at udnytte både denne tendens til counter-urbanisering, men også at udvikle bosætningsområder på landet i pendlingsafstand til det østjyske bybånds mange arbejdspladser (Epinion 2011, 2014).

Mobilitet opstår i et komplekst samspil mellem utilfredsstillende præferencer for bolig og/eller job, specifikke livsændringer/-begivenheder og modvirkes af en social og stedstilknytning til bolig, omgangskreds, netværk etc. (Andersen, 2010: 6). I forskellige dele af et livsforløb har mennesker ofte forskellige præferencer, som er afhængig af bl.a. børn, indkomst, civilstatus og job. At få børn gør oftest, at præferencer mht. plads, faciliteter og omgivelser ændrer sig (Andersen, 2011: 104). Aner og Kalsø (2014) anbefaler, at kommunerne synliggør mulighederne direkte målrettet den unge målgruppe af nyuddannede. I den forbindelse kan tilbageflytningsperspektivet være ekstra interessant, da der allerede er en stedstilknytning etc. til området. Generelt viser forskningen om mobilitet, at man sjældent er tilbøjelig til at forlade det lokalområde – og især den region – som man bor i, og omtrent to ud af tre flytninger sker inden for en 10 km radius (Andersen 2010). Generelt medfører geografisk mobilitet, at de flyttende bevæger sig længere væk fra opvækststedet - men nogle bevæger sig den modsatte vej. Det er især yngre, der har fuldført en uddannelse, som vender tilbage til opvækststedet, men det er også andre, der af forskellige grunde får et opbrud i deres liv – fx skilsmisse eller pensionering –, og vil tilbage til et sted, hvor de har tilknytning og et socialt netværk (Andersen, 2010: 10). Derfor kan man også have fokus på netop at trække de yngre tilbage, efter de har taget en uddannelse i enten hovedstaden eller én af de store uddannelsesbyer. Her skal specielt stedstilknytningen dog være til stede. Mellem 12 og 14 procent af unge på Djursland er som 33-årige flyttet tilbage til Djursland efter en periode i en anden kommune (KL 2014: 67).

Pendling

En stor del af borgerne på Djursland er pendlere, især i det sydlige område hvor omtrent halvdelen af indbyggerne er upendlere. Andel upendlere er steget fra 37 % i 2008 til 41 % i 2013 (Danmarks Statistik). Heraf bor størstedel i den sydlige del af Djursland. I Syddjurs Kommune arbejder 20-30 % af de beskæftigede i Aarhus Kommune, mens det er 5-10 % i Norddjurs Kommune (KL 2014: 120).

Udvikling i andel upendlere på Djursland, 2008-2013

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Udvikling 2008-2013
Syddjurs Kommune	46%	47%	48%	48%	48%	50%	+4,2 %-point
Norddjurs Kommune	29%	31%	31%	31%	31%	32%	+2,4 %-point
Djursland (Gennemsnit)	37%	39%	39%	39%	40%	41%	+3,3 %-point

Kilde: Danmarks Statistik

Pendling er et valg, som sker i sammenhæng med valg af bosætningssted. Det er en afvejning mellem acceptabel pendlingstid for begge parter, bolig etc. Man pendler i gennemsnit ca. 30 minutter og er villig til at pendle op mod 45 min til og fra arbejde. Byboere er generelt villige til at øge deres pendlingstid for at få lavere boligudgifter og adgang til enfamiliehuse i mindre bysamfund og på landet (Deding & Filkes, 2004; Andersen, 2010). Priserne på ejerbolig er relativt lave på Djursland sammenlignet med andre kommuner med en gennemsnitlig realiserede handelspris for parcel- og rækkehuse på under 10.000 kr. pr. kvadratmeter for Djursland (KL 2014: 83). Bosætning på Djursland kan således være et attraktivt alternativ for personer i de omliggende større byer såsom Aarhus og Randers.

Kulturelle forhold

Kulturarv og –værdier har en central strategisk rolle på Djursland, hvor der fokuseres på kulturudvikling, herunder investering i kulturen, kulturelle synergier og kulturoplevelser. Kulturhuse, biblioteker, museer, egnsteatre, kunst og musik, derunder musikskoler. Der er mange udøvende kunstnere bosat i området.

SWOT-analyserne

Denne situationsbeskrivelse af Djursland samt relevante nationale og internationale tendenser danner grundlaget for følgende SWOT-analyser, som viser området styrker og svagheder samt muligheder og trusler.

Den første SWOT danner udgangspunkt for LAG'ens strategi og fokuserer på hele området, mens den anden SWOT fokuserer på fiskeriet og den maritime økonomi i Norddjurs Kommune, og danner udgangspunkt for FLAG'ens strategi.

SWOT for LAG Djursland - Landdistriktsprogrammet

STYRKER	SVAGHEDER
<p>Beliggenhed</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tæt på lufthavn med forbindelse til flere europæiske destinationer • Tæt på Aarhus og Randers • Konkurrencefordele overfor nærliggende storbyer: Trygge rammer, lavere tempo, gunstige huspriser og en række væksterhverv, som tager udgangspunkt i landbrug, fødevarer og bioprodukter • Forholdsvis lave priser på ejerboliger og forholdsvis lav befolkningstæthed kan være en styrke ift. nuværende trends og tendenser <p>Erhvervslivet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Store attraktioner som tiltrækker turister • Djursland er et af Region Midtjyllands "stærke feriesteder" • Stor diversitet i jordbundsforhold og topografi • Djurslands borgere har forholdsvis mange års iværksættererfaring <p>Naturen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Naturen på Djursland, herunder national- og naturpark • Virksomhederne på Djursland er aktive ift. miljøforbedringer: bl.a. arbejdes med renere teknologi, miljøledelse i 	<p>Infrastruktur</p> <ul style="list-style-type: none"> • Trængselsproblemer mht. pendlertrafik til og fra Aarhus og i turistsæsonen • Digital infrastruktur: Forholdsvis begrænset dækningsgrad <p>Synlighed</p> <ul style="list-style-type: none"> • Djursland har en række gode produkter men har svært ved at synliggøre dem udadtil. Dette gælder f.eks. på turisme- og fødevarerområdet samt tiltrækning af nye borgere til området <p>Demografiske udfordringer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stort antal demografiske udfordringer og dermed demografisk sårbar: Faldende andel erhvervsaktive, stigende andel ældre borgere, negativ nettoindvandring mm. <p>Udvikling i erhvervslivet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Negativ udvikling i antal stillinger på Djursland 2009-2013 • Forholdsvis høj andel industrijobs i Norddjurs Kommune • Svag erhvervssturisme • Korte turismesæsoner

<p>produktion og miljøcertifikater.</p> <p>Demografiske udviklinger</p> <ul style="list-style-type: none"> • Flere veluddannede blandt Djurslands borgere i den erhvervsdygtige alder • Flere jobs i de videntunge erhverv • Mange udøvende kunstnere bosat i området 	
<p>MULIGHEDER</p>	<p>TRUSLER</p>
<p>Synergieffekter</p> <ul style="list-style-type: none"> • Naturen er et centralt element for både fritid og erhverv, især mht. turisme, bosætning og fødevarer. • Tendenserne "Tilbage til naturen" og Outdoor-oplevelser • Sammentænkning af turisme med det lokale liv til gavn for beboerne, turisterne og områdets image • Stigende fokus på grøn omstilling i fødevarerproduktionen samt en øget efterspørgsel på energieffektivitet og bæredygtighed • Kobling mellem turisme og madoplevelser som central trend • Opgradering af trafikforholdene via letbaneforbindelse 2017 <p>Turisme</p> <ul style="list-style-type: none"> • Flere turister igen i Danmark samtidigt med øget fokus på området omkring Aarhus med Aarhus som Kulturbymarkedsby i 2017 • Regeringens vækstplan for dansk turisme med fokus på kyst- og naturturisme <p>Fødevarer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kvalitetsfødevarer samt økologiske produkter har fundet en stærk markedsniche, også internationalt • Stigende fokus på sporbarhed • National styrkeposition: Danmark er den tredjestørste fødevarerkluster i verden <p>Grøn energi og miljøforbedring</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stort antal fritliggende huse og sommerhuse som trænger til energiforbedringer samtidigt med at der er forholdsvis mange håndværksvirksomheder på Djursland 	<p>Turisme</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sæsonsvingninger er en udfordring for økonomisk og konkurrencedygtig drift af turistvirksomheder, hvilket kan give kvalitetsproblemer <p>Jobskabelse</p> <ul style="list-style-type: none"> • National udvikling i brancherne: Omtrent hver fjerde og knap hver tredje job i henholdsvis landbruget og industrien er blevet nedlagt i Danmark på ti år <p>Attraktive levevilkår</p> <ul style="list-style-type: none"> • Trend mod storbyerne: Andelen af danskere i storbyområder er steget med 6,3 procent fra 2007 til 2012. Danmark er et af de europæiske lande, hvor rykket mod byerne har været stærkest de senere år

<p>Attraktive levevilkår</p> <ul style="list-style-type: none"> • Byboeres villighed til at øge pendlingstid for lavere boligudgifter og enfamiliehuse i mindre bysamfund/på landet • Mere rum og plads, fred og ro, natur og renhed som fremtidens luksusgoder/manglevarer • Tilbageflytningsperspektiver • Nye typer iværksættere, der bosætter sig på landet 	
--	--

SWOT for LAG Djursland – Hav og fiskeriudviklingsprogrammet

STYRKER	SVAGHEDER
<p>Beliggenhed</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nærheden til Aarhus, Randers og hele den østjyske millionby giver et stort afsætningsområde uden ”konkurrenter” • God infrastruktur til og fra Grenaa Havn <p>Erhvervslivet og fiskerierhvervet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Én af kun 10 fiskeriauktioner i Danmark er placeret i Norddjurs Kommune • Fastholdelse af arbejdspladser inden for forædling af fisk modsat tendenser overordnet i Danmark • Øgede antal fiskekvoter i Kattegat • Meget fokus og mange projekter inden for brug af havets ressourcer og havets muligheder • Stærkt turismeerhverv og mange turister fra ind- og udland <p>Naturen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fortsat flere fisk i Kattegat 	<p>Beliggenhed</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mindre god tilgængelighed til Bønnerup. <p>Synlighed</p> <ul style="list-style-type: none"> • Djursland har en række gode produkter men har svært ved at synliggøre dem udadtil. Dette gælder f.eks. på turisme- og fødevarerområdet <p>Erhvervslivet og fiskerierhvervet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Færre havfiskere • Restriktioner på fiskeri i flere områder af Kattegat
MULIGHEDER	TRUSLER
<p>Synergieffekter</p> <ul style="list-style-type: none"> • Naturen er et centralt element for både fritid og erhverv, især mht. turisme, bosætning og fødevarer • Kobling mellem turisme og madoplevelser som central trend <p>Jobskabelse</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stort fokus blandt området øvrige aktører på at udnytte havets ressourcer på en innovativ facon med henblik på erhvervsmæssig udvikling både gennem 	<p>Jobskabelse</p> <ul style="list-style-type: none"> • National udvikling i brancherne: Omtrent hver fjerde og knap hver tredje job i henholdsvis landbruget og industrien er blevet nedlagt i Danmark på ti år, mens fiskerierhvervet overordnet i Danmark er stærk nedadgående <p>Fiskeri</p> <ul style="list-style-type: none"> • Meget fokus på regulering af havfiskeri, både national og på EU-niveau • Gennemsnitsalderen inden for havfiskere

<p>'Havets Muligheder' og 'Havets Hus'</p> <p>Fødevarer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stigende fokus på sporbarhed • National styrkeposition: Danmark er den tredjestørste fødevarerklønge i verden 	<p>er kraftigt stigende</p> <ul style="list-style-type: none"> • Usikkerhed omkring kvoter <p>Naturen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Miljøtilstanden vurderes dårlig i Kattegat
---	--

E2. Udfordringer og potentialer

I den følgende tabel opsummeres, hvilke udfordringer og potentialer aktionsgruppen vil arbejde videre med i den lokale udviklingsstrategi.

Potentialer	Udfordringer
<p>Udnyttelse af Djurslands konkurrencefordele: Mere rum og plads, fred og ro, natur og renhed</p>	<p>Den demografiske udvikling på Djursland og den generelle urbanisering</p>
<p>Djurslands beliggenhed tæt på bl.a. Aarhus og Randers samt en opgradering af trafikforholdene med letbaneforbindelsen til Aarhus (2017) udgør et potentiale for tiltrækning af borgere og turister</p>	<p>Tilbagegang i beskæftigelse og faldende andel borgere i den erhvervsaktive alder</p>
<p>Djurslands natur, herunder Nationalpark Mols Bjerge og Naturpark Randers Fjord, udgør et stærkt aktiv for både fritid og erhverv, især mht. turisme, bosætning og fødevarerhvervet</p>	<p>Korte sæsoner inden for turisme og stort fokus på de store attraktioner på Djursland</p>
<p>Udnyttelse af Djurslands styrkepositioner inden for turisme og fødevarerhvervet</p>	<p>Mindre aktører kan have svært ved at synliggøre deres produkter og udnytte deres fulde potentialer</p>
<p>Sammentænkning af turisme og det lokale liv så landsbyernes potentialer udnyttes til gavn for beboerne, turisterne og områdets image</p>	<p>Der er en fortsat stigende gennemsnitsalder blandt havfiskere</p>
<p>Trenden "Tilbage til naturen" og ønsket om flere outdoor-oplevelser</p>	
<p>Udnyttelse af trenden mod lokale kvalitetsfødevarer og et stigende fokus på grøn omstilling i fødevarerproduktionen samt en øget efterspørgsel på energieffektivitet og bæredygtighed</p>	
<p>Stort potentielt afsætningsopland for friske fisk med lokalt præg, da der er langt til andre fiskerihavne</p>	
<p>Mange innovative projekter inden for havets ressourcer er allerede igangsat på Djursland</p>	

F. Strategiens vision og handlingsplan, mål, aktiviteter og forventede resultater

F. 1 Udviklingsstrategiens vision

Opstil en vision for aktionsgruppens virke i programperioden.

Visionen skal udtrykke aktionsgruppens overordnede målsætning om, hvilken retning FLAG'ens geografiske område skal udvikle sig i, og hvordan området skal se ud om et givent antal år, eksempelvis i 2020, hvor programmet slutter.

En vision kan for eksempel se sådan ud:

- *Visionen for FLAG-FREMTID er, at det geografiske område i 2020 er et mere attraktivt bosætningsområde med social og kulturel sammenhængskraft karakteriseret ved økonomisk vækst og beskæftigelsesmuligheder baseret på et økonomisk bæredygtigt erhvervsliv, en smuk og indbydende natur samt et velfungerende udbud af offentlige og private serviceydelser til gavn for alle i området.*

Ad. F.1) LAG Djurslands vision

LAG Djurslands vision er at videreudvikle og synliggøre Djursland som et område fyldt med liv – erhvervsliv, foreningsliv og liv i landsbyerne. Gennem stærke fællesskaber skabes rammen for det gode liv for nuværende og fremtidige borgere og turister samt attraktive og bæredygtige arbejdspladser i lokalsamfundet.

F.2 Strategiens mål

Til opfyldelse af strategiens vision opstilles en række mål ud fra situationsbeskrivelsen og SWOT-analysen. Målene skal være klare og kunne gennemføres gennem en række målbare aktiviteter.

Målet er eksempelvis: Styrke salget af lokale kvalitetsfødevarer

Ad F.2) Strategiens mål og aktiviteter

Ud fra situationsbeskrivelsen og SWOT-analyserne har henholdsvis LAG Djursland opstillet mål og aktiviteter inden for følgende indsatsområder til opfyldelse af strategiens vision.

Fordelingen af midler: I udgangspunkt skal 40 % af midlerne under Landdistriktsprogrammet understøtte målet om attraktive levevilkår og 60 % understøtte målet om at fastholde eller skabe iværksætteri og job. Inden for Hav- og Fiskeriudviklingsprogrammet skal alle midler understøtte job- og vækstskabende aktiviteter.

Overordnede mål og aktiviteter: Landdistriktsprogrammet

Overordnede mål og aktiviteter: Hav- og Fiskeriudviklingsprogrammet

Synergi: Samlet for strategiens mål er, at der forventes synergieffekter på tværs af de forskellige indsatsområder og aktiviteter. Projekter, som går på tværs af mål, indsatsområder og aktiviteter, vil derfor i særlig grad støttes.

F.2.1 Iværksætteri og jobskabelse i landdistrikterne

Mål: Fastholdelse og videreudvikling af det eksisterende erhvervsliv samt understøttelse af iværksætteri og jobskabelse på Djursland.

Iværksætteri og jobskabelse er et tværgående fokusområde for LAG Djursland. LAG Djursland støtter projekter inden for iværksætteri og jobskabelse, som sætter fokus på fødevarer, turisme samt grøn energi og miljøforbedring. Derudover vil LAG Djursland støtte iværksætteren med den gode idé. LAG Djursland ønsker i særdeleshed at støtte projekter, som kan skabe varige jobs.

Overordnede aktiviteter inden for Iværksætteri og jobskabelse i landdistrikterne:

- Turisme med særligt fokus på kystturisme
(ca. 28 % af midlerne inden for "Iværksætteri og jobskabelse i landdistrikterne")
- Lokal produktion, forarbejdning og afsætning af fødevarer
(ca. 28 % af midlerne inden for "Iværksætteri og jobskabelse i landdistrikterne")
- Den gode idé
(ca. 28 % af midlerne inden for "Iværksætteri og jobskabelse i landdistrikterne")
- Grøn energi og miljøforbedring.
(ca. 17 % af midlerne inden for "Iværksætteri og jobskabelse i landdistrikterne")

Aktiviteterne inden for turisme, fødevarer og den gode idé støttes i udgangspunktet med lige mange midler. Grøn energi og miljøforbedring indgår i begge overordnede mål og støttes med omtrent 17 % af midlerne indenfor "Iværksætteri og jobskabelse i landdistrikterne". I det følgende ses nærmere på mål og aktiviteterne inden for iværksætteri og jobskabelse i landdistrikterne.

Turisme med særligt fokus på kystturisme

Mål: At videreudvikle, udbygge og synliggøre Djurslands position som et "stærkt feriested" med særligt fokus på kystturisme, turisme uden for højsæson og landsbyernes potentiale.

Aktiviteter, der kan støttes:

- Udvikling og synliggørelse af især de kystnære landsbyers potentiale for turisme, herunder begivenheder i landsbyområder
- Udvikling og synliggørelse af turismeprodukter o.l. uden for højsæson/i skuldarsæsonen
- Derudover støttes følgende projekter:
 - Udvikling og synliggørelse af oplevelsesudbud inden for natur, kultur og landskab
 - Udvikling og synliggørelse af oplevelsesudbud inden for outdoor-turisme med fokus på bevægelse, sundhed etc.
 - Udvikling af produkter, der øger kysternes, strandenes og vandets attraktivitet
 - Formidling af naturen og kulturhistorien især i de kystnære områder
 - Udvikling og markedsføring af den lokale fødevarerkultur som et vigtigt tilbud til områdets turister.

Kystturisme defineres som ferieturisme uden for storbyerne.

Lokal produktion, forarbejdning og afsætning af fødevarer

Mål: At videreføre, udbygge og synliggøre Djurslands position som et kraftcenter for lokalproducerede eller forarbejdede fødevarer af høj kvalitet med særligt fokus på autenticitet, sporbarhed, distribution, afsætning og minimering af miljøbelastningen.

Aktiviteter, der kan støttes:

- Støtte til nye producenter, produkter, samarbejdsprojekter eller andre innovative projekter, der på nye måder bidrager til udviklingen af Djursland som et fødevarekraftcenter gennem fx
 - Styrkelse af netværk for producenter, distributører, forarbejdning, markedsføring osv.
 - Genopdagelse og modernisering af Djurslands produkter/opskrifter
 - Udvikling af Djurslands-menuer med tilhørende beskrivelse af råvarernes historie.

Den gode idé

Mål: Bidrage til fastholdelse og videreudvikling af det eksisterende erhvervsliv eller understøtte nye iværksættere og jobskabelse på Djursland.

LAG Djursland vil gerne støtte enkelte projekter årligt inden for "Den gode idé". LAG Djursland ønsker at støtte projekter med et stort potentiale. Det er innovative projekter, som bidrager med jobskabelse og iværksætteri på Djursland. Projekterne skal være innovative på Djursland eller i lokalområdet, men behøver ikke være innovative på nationalt eller internationalt plan. Projekterne kan ligge uden for aktiviteterne turisme, fødevarer og grøn energi.

Grøn energi og miljøforbedring

Mål: Udvikling af grønne løsninger og brug af lokal arbejdskraft.

Tværgående aktivitet:

Grøn energi og miljøforbedring indgår som del af begge overordnede mål, "Attraktive levevilkår" og "Iværksætteri og jobskabelse i landdistrikterne".

Aktiviteter, der kan støttes:

Grøn energi og miljøforbedring er en tværgående aktivitet, hvor miljømæssigt bæredygtige løsninger og køb af lokal arbejdskraft prioriteres.

Aktiviteter kan dække over:

- Grøn energi og miljøforbedring, der skaber udvikling og job
- Energiforbedring eller -optimering af fælles faciliteter, som mødesteder, klublokaler, forsamlingshuse o.l.
- Fælles landsbytiltag omkring nye grønne initiativer

- Information og rådgivning om grønne tiltag, evt. med bruger-til-bruger rådgivning.

F.2.2 Attraktive levevilkår

Mål: Fastholdelse, udvikling og synliggørelse af livet i landområderne og Djursland som et attraktivt bo- og leveområde, både for tilflyttere og nuværende borgere. Der er særlig fokus på støtte til ildsjæle, landsbyklynger og landsbyernes egne potentialer.

Overordnede aktiviteter inden for Attraktive levevilkår:

- Forbedring af rammevilkår (ca. 80 % af midlerne inden for attraktive levevilkår)
- Grøn energi og miljøforbedring (ca. 20 % af midlerne inden for attraktive levevilkår)

Forbedring af rammevilkår

Mål: Sikre Djursland som et attraktivt område både for tilflyttere og nuværende borgere

Aktiviteter:

LAG Djursland ønsker at støtte projekter, der:

- Udvikler samarbejde og nytænkning landsbyerne imellem og som skaber sammenhold og fællesskab i landsbyerne, f.eks. i form af etablering af landsbyklynger mv.
- Tiltrækker nye borgere, såvel ift. bosætning som arbejdspladser, fx børnefamilier
- Udvikler, koordinerer og synliggør de mange eksisterende muligheder for at bruge naturen rekreativt, så Djursland fremstår som ét samlet "naturmekka" i både borgernes og turisternes bevidsthed
- Understøtter bevarelse, genopretning og formidling af den lokale kulturarv
- Udviser nytænkning ift. anvendelse af den eksisterende bygningsmasse – dels for at forskønne nærmiljøet, dels for at skabe nye muligheder og fællesskaber på tværs af de forskellige befolkningsgrupper
- Understøtter ildsjælene i lokalsamfundet og aktiviteter for unge.

F.2.3 Hav- og Fiskeriudviklingsprogrammet

Mål: Fremme job- og vækstskabende erhvervsudvikling både ved at fremme den maritime økonomi og ved diversificering af den maritime økonomi.

Overordnede aktiviteter inden for Hav- og Fiskeriudviklingsprogrammet:

- Skabelse og bevarelse af arbejdspladser inden for kystfiskeriet (ca. 50 % af midlerne inden for Hav- og Fiskeriudviklingsprogrammet)
- Skabelse af arbejdspladser inden for produktion, forarbejdning, forædling og afsætning af maritime fødevarer samt anvendelse af havets andre ressourcer (ca. 25 % af midlerne inden for Hav- og Fiskeriudviklingsprogrammet)
- Styrkelse af kystturismen (ca. 25 % af midlerne inden for Hav- og fiskeriudviklingsprogrammet)

Kystfiskeri: Skabelse og bevarelse af arbejdspladser inden for kystfiskeriet

Mål: Skabe og bevare arbejdspladser inden for kystfiskeriet samt skabe arbejdspladser til tidligere beskæftigede i erhvervet.

Aktiviteter, der fx kan støttes:

- Projekter, der kan effektivisere og styrke rammevilkår for fiskeriet og indtjening for fiskerne
- Understøtte generationsskifte og fokus på unge i erhvervet
- Projekter, der gør kystfiskeriet mere synligt
- Projekter, der skaber nye arbejdspladser til tidligere beskæftigede i erhvervet
- Omlægning til mere skånsomt fiskeri samt CO₂-reducerende og klimavenlige tiltag
- Fiskeri af nye fiskearter i området
- Styrke hele værdikæden omkring kystfiskeri (se desuden det næste indsatsområde).

Fødevarer og havets ressourcer: Skabelse af arbejdspladser inden for produktion, forarbejdning, forædling og afsætning af maritime fødevarer samt anvendelse af havets andre ressourcer

Mål: Fremme innovation og produktudvikling, der relaterer sig til havets ressourcer herunder både non-food produkter og produktion, forarbejdning og afsætning af maritime fødevarer.

Aktiviteter, der fx kan støttes:

- Projekter inden for ny og eksisterende produktion, forarbejdning, forædling og afsætning af maritime fødevarer fx fisk, tang, hav-haver mv.

- Projekter inden for forædling, forarbejdning og afsætning af lokalt landede fisk
- Projekter, der omfavner den øgede efterspørgsel blandt turister på lokal og bæredygtige maritime fødevarerprodukter
- Projekter inden for ny og eksisterende non-foodproduktion relateret til havets ressourcer fx energi, isolering med tang.

Kystturisme: Styrkelse af kystturismen

Mål: At videreudvikle, udbygge og synliggøre Djurslands position som et "stærkt feriested" gennem kystturismeprojekter til gavn for – og med udgangspunkt i – den maritime økonomi.

Aktiviteter, der fx kan støttes:

- Projekter, der gør havneområder mere attraktive for turister
- Projekter, der kan øge fokus på den lokale fiskeproduktion på Djursland (hav-have, restauranter, fisketure mv.)
- Projekter, der udvikler, koordinerer og synliggør de mange eksisterende muligheder for at bruge havets ressourcer i turismeperspektiv
- Projekter, der skaber oplevelsestilbud til turister og gæster, fx snorkle-/dykkeroplevelser, lystfiskeri, bådture mv.
- Festivaler, events og informationsarrangementer om fx fisk og fiskeri til både turister og forbrugere generelt.

F.3 Aktiviteter

Aktionsgruppen skal opstille og beskrive de aktiviteter, som forventes iværksat for at nå udviklingsstrategiens mål.

Eksempler på aktiviteter, hvis mål er at styrke salget af lokale kvalitetsfødevarer:

- Styrke lokale fødevarerenetværk
- Udvikling af nye lokale produkter
- Anvendelse af nye processer, teknologier og afsætningskanaler

Aktionsgruppens mål og forventede aktiviteter skal anføres i skemaet nedenfor. For integrerede aktionsgrupper skal målene og aktiviteterne for land bibeholdes. **BEMÆRK – med baggrund i de finansielle reduktioner for LAG området fra 2017 kan mål og aktiviteter på land tilrettes, så der opnås sammenhæng mellem budget og mål.** Mål og aktiviteter for FLAG skal udarbejdes særskilt.

Skemaet er i to dele for LAND. En del for de mål og aktiviteter der vedrører vækst- og jobskabende erhvervsudvikling og en del der vedrører forbedring af rammevilkårene.

For FLAG er der kun en del, da indsatsområdet her udelukkende retter sig mod job- og vækstskabende erhvervsudvikling.

Der udfyldes et skema for hvert mål, som aktionsgruppen har prioriteret. Til hvert mål kan aktionsgruppen anføre det antal aktiviteter, som findes nødvendige for at opfylde målet. Inden for de standardkategorier, som er anført i skemaet, som fx investeringsomfang, antal projekter, antal job osv. skal aktionsgruppen udfylde det forventede antal og beløb.

Der er naturligvis tale om et skøn, men skal betragtes som et pejlemærke for det resultat som FLAGen ønsker og realistisk kan forvente at opnå gennem sine aktiviteter.

Som nøgletal for resultater vedr. jobskabelse og værdiforøgelsen benyttes følgende minimumtal: 10 millioner kroner i projektinvesteringer skaber som minimum 3 millioner kroner i værdiforøgelse (omsætning) og 3 fuldtidsarbejdspladser. Det gælder her skønsmæssigt for alle erhvervsrettede aktiviteter.

Hvis de forventede resultater af aktiviteterne skønnes at være højere, *skal* det begrundes i skemaet under bemærkninger. For samarbejdsaktiviteter kan det evt. være relevant idet der for et forholdsvis beskedent projektbeløb (etablering og drift af netværket i en periode) kan forventes en indirekte effekt, der skaber såvel nye job som værdiforøgelse blandt de deltagende i netværket.

SE nærmere vejledning til udfyldning af skemaet under bilag, s. 17 bagest i denne skabelon.

Ad F.3) Aktiviteter og aktivitetsskema LAND

Erhvervsrettede mål og aktiviteter <i>Aktiviteterne skal relatere sig til følgende temaer:</i>	Totale investeringer <i>Projekternes samlede investeringer</i>		Antal projekter	Antal bevarede job <i>Målt som fuldtidsjob</i>	Antal nye job <i>Målt som fuldtidsjob</i>	Værdiforøgelsen <i>Målt i omsætning som følge af projektet (kr.)</i>
	Kroner	% andel af total				
<ul style="list-style-type: none"> • Etablering af nye og udvikling af eksisterende mikrovirksomheder og små virksomheder • Erhvervsrettede samarbejdsaktiviteter (netværk, klynger m.v.) 						
Mål: <i>Fastholdelse og videreudvikling af det eksisterende erhvervsliv samt understøttelse af iværksætteri og jobskabelse på Djursland.</i>						
Turisme med særligt fokus på kystturisme	2.400.000	28 %	12	3	3	800.000
Lokal produktion, forarbejdning og afsætning af fødevarer	2.400.000	28 %	12	3	3	800.000
Den gode idé	2.400.000	28 %	12	0	6	800.000
Grøn energi og miljøforbedring	1.440.000	17 %	12	3	0	600.000
Total	8.640.000	100 %	48	9	12	3.000.000
Bemærkninger: Værdiforøgelsen forstås både i forhold til bevarelsen af jobs og nye jobs. Antallet af støttede projekter er et estimat, da dette vil komme an på dels,						

hvor mange midler LAG Djursland får til uddeling og dels hvilke projekter og tilskudsbeløb der ansøges om. Effekten forventes også først at kunne aflæses, når projekterne er gennemført, og måske endda først et år eller to efter afslutning. Den fulde effekt af LAG Djurslands indsats forventes således først at kunne endeligt aflæses tidligst i 2022.

I forhold til den højere forventede jobskabende effekt, skyldes det erfaringer fra LAG perioden 2007-2013 på Djursland, hvor det har vist sig, at LAG midler er særdeles effektive i forhold til at skabe nye lokale arbejdspladser.

Ved revisionen af strategien ift. Hav- og Fiskeriprogrammet har vi valgt at fastholde den ovenstående fra den oprindelige udviklingsstrategi under landdistriktsprogrammet, da der fortsat er usikkerhed om den præcise økonomiske ramme de kommende år. Vi mener, målene kan skaleres ud fra den samlede økonomiske projektramme.

Ad F.3) Aktiviteter og aktivitetsskema **LAND**

Mål og aktiviteter, der forbedrer rammevilkårene for udvikling af landdistrikterne <i>Aktiviteterne skal relatere sig til følgende temaer:</i> <ul style="list-style-type: none"> • Basale serviceydelser • Byfornyelse og bevarelse af kulturarven 	Totale investeringer <i>Projekternes samlede investeringer</i>		Antal projekter	Befolkning i landdistrikterne, der får fordel af aktiviteterne <i>Antal personer</i>
Mål: <i>Fastholdelse, udvikling og synliggørelse af livet i landområderne og Djursland som et attraktivt bo- og leveområde, både for tilflyttere og nuværende borgere. Der er særlig</i>	Kroner	% <i>Andel af total</i>		

<i>fokus på støtte til ildsjæle, landsbyklynger og landsbyernes egne potentialer.</i>				
Forbedring af rammevilkår	4.560.000	79 %	24	Min. 48.000
Bæredygtig udvikling	1.200.000	21 %	12	12.000
Total	5.760.000	100 %	36	Min. 60.000
<p>Bemærkninger: Antallet af støttede projekter er et estimat, da dette vil komme an på dels, hvor mange midler LAG Djursland får til uddeling og dels hvilke projekter og tilskudsbeløb der ansøges om. Effekten forventes også først at kunne aflæses, når projekterne er gennemført, og måske endda først et år eller to efter afslutning. Den fulde effekt af LAG Djurslands indsats forventes således først at kunne endeligt aflæses tidligst i 2022.</p> <p>Ved revisionen af strategien ift. Hav- og Fiskeriprogrammet har vi valgt at fastholde den ovenstående fra den oprindelige udviklingsstrategi under landdistriktsprogrammet, da der fortsat er usikkerhed om den præcise økonomiske ramme de kommende år. Vi mener, målene kan skaleres ud fra den samlede økonomiske projektramme.</p>				

Ad F.3) Aktiviteter og aktivitetskema FLAG

Erhvervsrettede mål og aktiviteter <i>Aktiviteterne skal relatere sig til følgende temaer:</i>	Totale investeringer <i>Projekternes samlede investeringer</i>		Antal projekter	Antal bevarede job <i>Målt som fultidsgang</i>	Antal nye job <i>Målt som fultidsgang</i>	Værdiforøgelsen <i>Målt i omsætning som følge af projektet (kr.)</i>
	Kroner	% andel af total				
<ul style="list-style-type: none"> Etablering og udvikling af små virksomheder og mikrovirksomheder Erhvervssamarbejde Innovation Fremme diversificering af den maritime økonomi 						
Mål: LAG Djurslands vision er at videreudvikle og synliggøre Djursland som et område fyldt med liv – erhvervsliv, foreningsliv og liv i landsbyerne. Gennem stærke fællesskaber skabes rammen for det gode liv for nuværende og fremtidige borgere og turister samt attraktive og bæredygtige arbejdspladser i lokalsamfundet						
Arbejdspladser inden for kystfiskeri	2.196.000	50 %	8	0	1	660.000
Arbejdspladser inden for fødevarer og havets andre ressourcer	1.098.000	25 %	4	0	1	330.000
Kystturisme	1.098.000	25 %	4	0	1	330.000
Total	4.392.000	100 %	16	0	3	1.320.000
Bemærkninger: Udregninger er lavet ud fra, at det samme støttebeløb til Hav- og Fiskeriudviklingsprogrammet gives i hele programperioden (2016-						

2020).

G. Andre planlagte mål og målsætninger

G.1. Beskriv her eventuelle andre mål og målsætninger, som aktionsgruppen planlægger, men som ikke søges medfinansieret under Landdistriktsprogrammet eller Hav- og fiskeriudviklingsprogrammet

Ad G.1)

LAG Djursland forventer at gennemføre egne projekter, som ud over forbruget af koordinatorens tid, vil blive finansieret gennem ansøgninger til andre puljer og fonde. Bestyrelsen vil primært igangsætte projekter, hvor vi vurderer, at der er et uopfyldt behov eller hvor LAG'en i særlig grad kan bidrage til en positiv udvikling på Djursland.

H. Aktionsgruppens forvaltning af strategiens gennemførelse

H.1 *Beskriv hvordan der i gennemførelsen af udviklingsstrategien arbejdes med LEADER-principperne, og hvordan principperne kan forbedre mulighederne for at opfylde strategiens vision og mål (for mere om LEADER-principperne henvises til bilag):*

1. *Beskriv hvordan aktionsgruppen vil arbejde med netværk og klynger samt en helhedsorienteret tilgang til lokal udvikling, der integrerer forskellige sektorer og interessegrupper.*

Beskriv også hvordan de forskellige aktører inddrages:

- *Foreningens medlemmer*
- *Lokale organisationer, foreninger, borgere og erhvervsliv*
- *kommune og region*

Her kan overvejes informations- og debatmøder, projektbesøg/møder, brugen af sociale medier, brug af pressen, nyhedsbreve, hjemmesider, overvejelser om hvordan aktionsgruppen når de unge, og om der er tænkt på køn og alder i inddragelsen af de lokale aktører. Beskriv også eventuelle overvejelser om etablering af arbejdsgrupper og netværk blandt og på tværs af de forskellige grupper af lokale aktører, fx mellem sektorer og mellem erhverv og foreningsliv.

Her kan også tilkendes, hvordan aktionsgruppen påtænker at deltage i regionale eller internationale samarbejdsaktiviteter- og projekter.

2. *Beskriv hvordan der arbejdes med innovation*

Innovation skal ses i en lokal sammenhæng, og kan defineres som nye aktiviteter, der ikke har været gennemført før i det pågældende lokalområde gennem anvendelse af ny viden eller anvendelse af kendt viden på nye måder.

Resultatet af processen kan være nye produkter i form af servicenyheder, nye erhvervsinitiativer eller nye processer i form af teknologiske eller organisatoriske nyskabelser. Innovation skal således forstås bredt, hvor det er den lokale nyhedsværdi, der er afgørende.

Der lægges endvidere vægt på muligheden for overførsel af innovation såvel ind som ud af aktionsgruppens område.

Ad H.1)

LAG Djurslands hjemmeside er det primære kommunikationsværktøj over for både medlemmer, mulige ansøgere, pressen samt offentlige myndigheder.

Der udsendes elektronisk nyhedsbrev minimum fire gange årligt, og de lægges også ud på hjemmesiden. Hjemmesiden opdateres jævnligt med relevant information om ansøgningsfrister, andre støttemuligheder, relevante nyheder mv. Hvis bestyrelsen finder det relevant, vil der også blive afholdt informationsmøder for tilskudsmodtagere med fokus på, hvordan man gennemfører et godt projekt og samtidigt overholder alle de regler, der knytter sig til LAG- eller FLAG-tilskud.

LAG Djurslands facebookside opdateres løbende med nyheder samt billeder og gode historier fra forskellige (LAG og FLAG) projekter.

Bestyrelsen kan – efter behov – arrangere og invitere til idéudvekslingsmøder, temamøder, inspirationsture til områder med lignende udfordringer mv.

Egentlig statusrapport til foreningens medlemmer finder sted ved bestyrelsens beretning på den årlige generalforsamling.

Det lokale liv inddrages og informeres primært via nyhedsbrev og hjemmeside, men også gennem pressen og direkte kontakt, hvor det er relevant. LAG Djursland vil på opfordring udarbejde løbende statusoversigter til bl.a. Djurslands Udviklingsråd og andre relevante interessenter.

Vi vil forud for hver ansøgningsfrist afholde et offentligt informationsmøde om mulighederne for at søge tilskud gennem LAG eller FLAG.

Vi vil efter behov afholde temamøder for medlemmer og andre borgere med interesse i et givent område (den tidligere LAG har fx afholdt møder om fundraising, moderne medier og projektstyring).

Hvis bestyrelsen erfarer, at der er specielle interesseområder, kan bestyrelsen beslutte at være aktivt opøgende over for foreninger, borgere, erhvervsliv og andre relevante interessenter.

Der afholdes møder med de to kommuner samt regionen efter behov.

Begge kommuner har en administrativ observatørpost i LAG Djurslands bestyrelse, ligesom koordinator/sekretariatet placeres i det to kommuners udviklingsafdelinger. På den måde sikres koordinering og samarbejde med kommunerne.

Hvis regionen fortsætter med at afholde regionale møder for formand, næstformand og koordinator vil LAG Djursland naturligvis deltage i disse.

Bestyrelsen agter at indgå i både nationale og internationale samarbejder og fællesskaber. Hvor det er relevant, vil vi søge yderligere midler til samarbejdsprojekter og erfaringsudveksling.

2. Arbejdet med innovation:

LAG Djursland understøtter arbejdet med innovation på Djursland bl.a. ved at støtte projekter inden for "Den gode idé", hvor LAG Djursland ønsker at støtte innovative projekter med et stort potentiale.

Projekterne skal være innovative på Djursland eller i lokalområdet, men behøver ikke være innovative på nationalt eller internationalt plan. LAG Djursland ønsker derudover at støtte ildsjæle i lokalsamfundet.

Innovation indgår derudover som et af prioriteringskriterierne, jf. J.1.

H. 2 Aktionsgruppens organisering, beslutnings- og evalueringsprocedurer

Redegør for hvordan aktionsgruppen planlægger at gennemføre strategien ved brug af følgende punkter (aktionsgruppen kan tilføje yderligere punkter):

- Gennemførelse af bestyrelsesmøder
- Jobbeskrivelse for koordinator, ansættelsesforhold og bestyrelsens arbejdsgiverfunktion over for koordinator.
- Procedure for administration af driftsmidlerne og af projektmidlerne. Procedure der sikrer habilitet i bestyrelsen og koordinatorens arbejde
- Sikring af gennemsigtighed ved de valgte prioriteringskriterier og pointsystemer til brug ved vurdering af indkomne projektansøgninger.
- Sammenhæng til kommuners og regions udviklingsplaner og tiltag.
- Procedure for den løbende overvågning og evaluering af udviklingsstrategiens gennemførelse.
- Hvordan bestyrelsen løbende vil sikre den nødvendige viden og kompetencer.

Ad H.2)

1. Gennemførelse af bestyrelsesmøder

1.1. Der planlægges 2 typer bestyrelsesmøder:

1.1.1. Behandlingsmøder, hvor indkomne ansøgninger diskuteres, afvises/imødekommes

/prioriteres ved anvendelse af pointsystemet.

Frekvens: 2-3 ansøgningsrunder med 2-3 bestyrelsesmøder pr. runde afhængigt af antallet af ansøgninger.

1.1.2. Tematiserede strategi-/udviklingsmøder hvor fokus bl.a. vil være på LAG'en som initiativtager.

Frekvens: Ca. 2 møder om året

2. Jobbeskrivelse for koordinator, ansættelsesforhold og bestyrelsens arbejdsgiverfunktion over for koordinator.
 - 2.1. Ansættelsesforhold: Koordinatoren ansættes direkte af LAG'en på en tidsbegrænset kontrakt. Det tilsigtes at have en fuldtids koordinatorstilling. Koordinator er sekretariatsleder med formanden som nærmeste leder. Bestyrelsen etablerer et forretningsudvalg. Forretningsudvalget udgør sammen med koordinatoren "Direktionen". Rammen for arbejdet er besluttet af bestyrelsen.
 - 2.2. Se bilag 3: Job-beskrivelse for koordinator
3. Procedure for administration af driftsmidlerne og af projektmidlerne. Procedure der sikrer habilitet i bestyrelsen og koordinatorens arbejde
 - 3.1. Driftsmidlerne: Det på generalforsamlingen vedtagne driftsbudget, udarbejdet ud fra forventet aktivitetsniveau, danner rammen for omkostningsstyringen. Forbrugsmaterialer til den daglige drift indkøbes af koordinator. Større nyanskaffelser og andre aktivitetsbestemte omkostninger forhåndsgodkendes af forretningsudvalget og bestyrelsen. Alle udgifter betales, hvor det er muligt, via netbank. Koordinator førstegodkender udgifterne og kasseren anden godkender, således at ingen regninger kan betales uden begges godkendelse.
 - 3.2. Projektmidlerne: Koordinator udarbejder og vedligeholder oversigter over bevilgede projekter og deres forløb.

I forbindelse med ansøgningshåndteringen sørger koordinator for, at ansøgningerne umiddelbart er tilskudsberettiget og lever op til ansøgningskravene. Det påhviler udelukkende bestyrelsen at prioritere og udvælge projekter til tilskud, og koordinatoren indstiller ikke anbefalinger.
4. Sikring af gennemsigtighed ved de valgte prioriteringskriterier og pointsystemer til brug ved vurdering af indkomne projektansøgninger.
 - 4.1. LAG Djursland anvender ministeriets pointsystem PROMIS, hvor alle ansøgningerne bedømmes og en endelig score vedtages ved behandling af hver ansøgning. Prioriteringskriterierne er offentligt tilgængelige på LAG'ens hjemmeside ligesom koordinator kan informere ansøgere om brugen af pointsystemet. Bestyrelsen sikrer løbende at der er sammenhæng i deres brug af promis – bl.a. ved jævnlig drøftelse på bestyrelsesmøder.
5. Sammenhæng til kommuners og regions udviklingsplaner og tiltag.
 - 5.1. Regelmæssige møder med repræsentanter for de to kommuners udviklingsafdelinger sikrer, at LAG'ens aktiviteter understøtter (og ikke modarbejder) den aktuelle landdistriktpolitik samt Hav- og fiskeripolitik.
 - 5.2. Deltagelse i Regionens LAG-møder. Møder med Regionens udviklingsafdeling, når det er relevant.
6. Procedure for den løbende overvågning og evaluering af udviklingsstrategiens gennemførelse.
 - 6.1. Bestyrelsen vil løbende monitorere de enkelte indsatsområder og minimum en gang årligt evaluere den samlede udviklingsstrategi og forholde sig til, om der er behov for at justere elementer i den.
7. Hvordan bestyrelsen løbende vil sikre den nødvendige viden og kompetencer.
 - 7.1. I forbindelse med de tematiserede bestyrelsesmøder vil bestyrelsens kompetencer være genstand for vurdering og i forbindelse med ansøgningsrunderne vil bestyrelsen vurdere, om der er behov for ekstern bistand i vurderingen af et projekts bæredygtighed.

I. Finansiering af strategien og tidsplan

I.1. Finansiering og tidsplan

- Anfør beløb og fordeling mellem drifts- og projektmidler fra henholdsvis Landdistriktsprogrammet og Hav- og fiskeriudviklingsprogrammet i perioden 2016-2020.
- Opstil budget for driftsmidlerne (bestyrelsesmøder, koordinator, kompetenceudvikling af bestyrelse og koordinator, informationsaktiviteter, mm.)
- Opstil budget for projektstøttemidlerne i forhold til fordeling imellem de opstillede mål, jf. tabel ovenfor.
- For de integrerede FLAGer: Landdistriktsfonden som ledende fond.

Andelen til drift og administration, herunder til aflønning af faglig og administrativ koordinator, må højst udgør 20 % af aktionsgruppens samlede årlige budgetramme til projekter og administration.

Beskriv hvilke overvejelser og konkrete muligheder, der er i lokalområdet for yderligere finansiering af strategiens gennemførelse og medfinansiering af projekter.

Anfør en tidsplan for strategiens forventede gennemførelse i perioden 2016 – 2020.

Ad I.1)

Det forventede årlige budget er fremført nedenfor, men vil være varierende efter vekslende bevillingsstørrelse. Fordelingen af udgifter der vedrører begge programmer vil fastsættes på årsbasis ud fra bevillingernes indbyrdes størrelsesforhold og en forventning om koordinators tidsforbrug på hvert program. Vi afventer retningslinjer fra ministeriet til udarbejdelsen af denne fordelingsnøglen, men forventer i øjeblikket at fordelingsnøglen udregnes efter forholdet mellem bevillingsrammerne under hvert program, således vil udgifter, der kan henføres til begge programmer fordeles med 75% til Landdistriktsprogrammet og 25% til Hav- og Fiskeriudviklingsprogrammet.

Nærværende budget er udarbejdet ud fra den forventede årlige ramme under Hav- og Fiskeriudviklingsprogrammet (ikke medregnet ekstra bevillingen til 2016 og 2017) og den nuværende ramme under Landdistriktsprogrammet (ikke medregnet den mulige besparelse fra 2017).

	Landdistrikts- programmet	Hav- og Fiskeriudviklings- programmet	Total
Løn Koordinator (inkl. feriepengeforpligtigelse, ATP, barsel mv.)	427.500	142.500	570.000 kr.
Lønadministration	2.250	750	3.000
Kørsel/transport/rejser	33.750	11.250	45.000
Revisor	15.000	5.000	20.000
Mødeafholdelse (lokaler og forplejning)	51.000	17.000	68.000
Kommunikation	7.500	2.500	10.000
Forsikringer	3.000	1.000	4.000

IT og telefoni	3.750	1.250	5.000
Øvrig drift	8.851,25	2.283,75	9.135
Kurser/uddannelse	15.000	5.000	20.000
Husleje og it	3.750	1.250	5.000
Total	571.135 kr.	188.000 kr.	759.135 kr.

Landdistriktsprogrammet – Forventet tilskudsbudget pr. år: 2.400.000 kr.

Attraktive levevilkår , herunder:		960.000 kr.
Forbedring af rammevilkår	760.000 kr.	
Bæredygtig udvikling	200.000 kr.	
Iværksætteri og jobskabelse , herunder:		1.440.000 kr.
Turisme	400.000	
Fødevarer	400.000	
Den gode idé	400.000	
Bæredygtig udvikling	240.000	
Total		2.400.000 kr.

Hav- og Fiskeriudviklingsprogrammet – Forventet tilskudsbudget pr. år: 752.000 kr.

Iværksætteri og jobskabelse , herunder:		752.000 kr.
Kystfiskeri	376.000	
Fødevarer og Havets ressourcer	188.000	
Kystturisme	188.000	
Total		752.000 kr.

J. Prioriteringskriterier for udvælgelse af ansøgninger til tilskud

J.1.

Prioriteringen af projekter, som aktionsgruppen ønsker at indstille til tilsagn, skal kunne dokumenteres på et objektivt og systematisk grundlag. Til formålet har Erhvervsstyrelsen defineret følgende projektprioriteringskriterier, som skal indgå i prioriteringen af alle ansøgte projekter. Aktionsgruppen skal benytte disse kriterier, men kan også tilføje yderligere. Se i øvrigt vejledning omkring anvendelse af prioriteringsværktøjet på Erhvervsstyrelsens hjemmeside.

LAG skal indtaste i de gule felter – se eksempel på indtastning i nedenstående.

Prioriteringskriterium	Grundvægtning i procent defineret af Ministeriet (55%)	LAG-fordeling af 45 procentpoint: 35 points* +	Endelig vægtning i procent *	Slutvægtning absolutte tal****	Minimumscore, % af maksscoren pr kriterium
------------------------	--	--	------------------------------	--------------------------------	--

			yderligere 10 points** under Effekter** *				
	Projektbeskrivelse og ansøger	5	10	10	1,2	50	
	Relevans	6	10	11	1,32	30	
	Synlighed	5	0	10	1,2	0	
	Lokal forankring	5	4	10	1,2	20	
	Samarbejde	6	4	11	1,32	0	
	Innovation	3	3	8	0,96	0	
	Bæredygtighed	5	4	10	1,2	0	
	Total kriterier eksl. effekter	35	35	70			
Effekter	Økonomiske effekter	7	2	9	1,08	0	
	Miljømæssige effekter	4	2	6	0,72	0	
	Klimaeffekter	3	2	5	0,6	0	
	Sociale effekter	3	2	5	0,6	0	
	Kulturelle effekter	3	2	5	0,6	0	
	Total effekter	20	10	30	3,6	48	point ud af 360 mulige
	Total i alt	55		100		450	point ud af 1200 mulige
<p>* Fordeles på minimum 4 kriterier med højst yderligere 15 procentpoint pr kriterium</p> <p>** Fordeles på minimum 2 effektområder</p> <p>*** Skal være ens for alle projekter under hver ansøgningsrunde</p> <p>**** Værdi af hvert scoret point under hvert kriterium med den givne vægt</p>							
				Sæt kryds [x]			
Ønskes det at prioritere unge ansøgere?				☐			
Ønskes det at prioritere GOSI (geografiske områder af særlig interesse)?				☐		Skal defineres inden ansøgningsrundens start	

Ad J.1)

Bestyrelsen har valgt en vægtning mellem prioriteringskriterierne, der afspejler den vægtning der er afprøvet og anvendt på landdistrikts-delen af LAG'en siden 2015. Det er vores overbevisning, at denne vægtning afspejler vores udviklingsstrategi godt, og derfor giver den bedste mulighed for også at støtte de projekter, der bedst sikrer opfyldelse af strategiens målsætninger. Her lægges særlig stor vægt på kriterierne "projektbeskrivelse og ansøger", "relevans" og "lokal forankring".

K. Bemærkninger og eventuelle andre overvejelser, aktionsgruppen har gjort sig

K.1. Eventuelle bemærkninger og overvejelser

Ad K.1)

LAG-bestyrelsen ønsker i sit arbejde at fremme følgende generelle principper:

- Varighed, bæredygtighed og holdbarhed
- Samarbejde, fællesskab og tværfaglighed
- Frivillighed
- Skabelse af sammenhæng mellem land, landsby og storby
- Fremme af synergi mellem projekter under Landdistriktsprogrammet og Hav- og Fiskeriudviklingsprogrammet
- Sikring af fornødne organisatoriske eller administrative ressourcer til håndtering af projekter
- Kvalificering af projekter (f.eks. gennem foranalyser eller forprojekter)
- Overskuelige tidsrammer for gennemførelse, hvis det ikke er projekter, hvor der er brug for risikovillighed.
- Realistisk vurdering af projektets forventede effekt.

Ved erhvervsprojekter er det et krav, at ansøger vedlægger en forretningsplan.

LAG Djursland ønsker ikke at støtte projekter, der ikke giver varige resultater, og som er uden relevante effektmål.

LAG Djursland vil ikke være præcedensskabende og er ikke forpligtet til at støtte projekter, fordi lignende projekter tidligere er blevet støttet. LAG Djursland ønsker at støtte projekter, hvor LAG'ens involvering kan gøre en forskel frem for at være dødvægt i finansieringen, dvs. projekter, hvor LAG'ens økonomiske tilskud gør en forskel for projektets effekt.

LAG Djurslands bestyrelse

Udover at støtte projekter vil LAG Djurslands bestyrelse medvirke til igangsætning. LAG Djursland ønsker at:

- Inspirere til gode projekter, være aktivt opsøgende og faciliterende
- Spotte og understøtte innovative idéer og udbredelse af gode idéer
- Være netværksskabende
- Inspirere lokalsamfund til samarbejde og udvikling

- Igangsætte egne projekter på områder, hvor vi vurderer, der er et uopfyldt behov.

L. Underskrifter

(skal underskrives af ansøger/formanden og 2 bestyrelsesmedlemmer i forening - tegningsret)

Dato:	Formandens navn (blokbogstaver):
	Formandens underskrift:
	Jeg erklærer, at de afgivne oplysninger ovenfor er korrekte, og at jeg ikke har modtaget andre EU-tilskud til projektet og at jeg ikke har fortiet oplysninger af betydning for sagens afgørelse.
Dato:	Bestyrelsesmedlems navn (blokbogstaver):
	Bestyrelsesmedlems underskrift:
	Jeg erklærer, at de afgivne oplysninger ovenfor er korrekte, og at jeg ikke har modtaget andre EU-tilskud til projektet og at jeg ikke har fortiet oplysninger af betydning for sagens afgørelse.
Dato:	Bestyrelsesmedlems navn (blokbogstaver):
	Bestyrelsesmedlems underskrift:
	Jeg erklærer, at de afgivne oplysninger ovenfor er korrekte, og at jeg ikke har modtaget andre EU-tilskud til projektet og at jeg ikke har fortiet oplysninger af betydning for sagens afgørelse.

Bilag

LEADER-principperne

Det overordnede formål med LEADER-metoden er at sikre en høj grad af lokal borgerinddragelse og -indflydelse på udviklingen. Desuden er målet at skabe sammenhæng mellem de mange lokale udviklingstiltag og overføre viden og erfaringer fra landdistrikt til landdistrikt. Og hvordan gør man så det?

LEADER-metoden bygger på syv principper, som til sammen kan skabe landdistriktsudvikling med lokal forankring og udblik til omverdenen. Der er således ikke tale om krav, men principper som der skal tages hensyn til ved prioritering af et projekt.

Lokale partnerskaber er selve kernen i LEADER-metoden. Første skridt i arbejdet med LEADER-metoden er derfor at etablere et partnerskab af lokale aktører – en lokal aktionsgruppe– der samler repræsentanter for myndigheder, erhvervsliv og civilsamfund. Grundtanken er, at landdistrikternes udfordringer bedst løses gennem forpligtende samarbejde på tværs af den offentlige, private og frivillige sektor til gavn for lokalsamfundet.

Områdebaseret tilgang – betyder, at aktionsgruppen skal udarbejde en lokal udviklingsstrategi med udgangspunkt i områdets specifikke situation, udfordringer og behov. Ethvert geografisk område har sociale, kulturelle, eller naturmæssige ressourcer, der kan inddrages i denne udviklingsproces.

Bottom up-tilgang – betyder, at der skal opmuntres til nærdemokrati, så ideer og beslutninger kommer "nedefra" de egentlige landdistriktsaktører og formidles "op" til de besluttende myndigheder. Den lokale aktionsgruppe er i sig selv et udtryk for en bottom up-tilgang, og det er aktionsgruppens opgave at arbejde for, at den lokale befolkning bliver inddraget i beslutninger af betydning for deres område. Det kan ske ved at inddrage borgerne, foreningslivet og erhvervsrepræsentanter i strategiarbejdet eller ved forberedelse og gennemførelse af projekter, der bidrager til udviklingen af lokalområdet. Hermed sikres opbakning såvel fra vigtige lokale aktører som borgernes medejerskab til beslutningerne, og gør beslutningerne mere levedygtige.

Tværasektoriel tilgang - en tværasektoriel og integreret tilgang betyder, at den lokale aktionsgruppes strategi og projekterne, som gruppen støtter, er koordineret og tænkt sammen som en helhed.

Netværkssamarbejde mellem lokale aktionsgrupper (og evt. andre aktører). Her lægges vægt på, at aktionsgrupperne udveksler informationer, erfaringer og initiativer vedrørende landdistriktsudvikling. Der kan både være tale om lokale, regionale, nationale og transnationale netværk.

Innovative strategier – betyder at aktionsgruppen og de lokale projektholdere skal være åbne overfor nye ideer, processer og samarbejdsrelationer og skal kunne inspirere andre, og projekterne skal danne model til efterfølgelse. Det kan eksempelvis være projekter, der udnytter lokale ressourcer på en ny måde, eller udvikler nye produkter, processer, organisationsformer m.v.

Samarbejdsprojekter – indebærer, at flere aktionsgrupper går sammen om at forberede og gennemføre et projekt. Det kan være aktionsgrupper fra nabokommuner, aktionsgrupper fra forskellige egne af landet

eller fra andre lande. Også her er hensigten, at aktionsgrupperne kan udveksle inspiration og erfaring, så viden om landdistriktsudvikling overføres mellem forskellige områder og komme et større område til gode.

SWOT analysen

SWOT analysen er benyttet som analysemetode i Landdistriktsprogrammet 2014 – 2020. Erhvervsstyrelsen ønsker at samme metode benyttes i aktionsgruppernes udviklingsstrategier.

En SWOT-analyse tager udgangspunkt i beskrivelse af områdets:

S	–	<i>Strengths</i>	–	Styrker
W	–	<i>Weaknesses</i>	–	Svagheder
O	–	<i>Opportunities</i>	–	Muligheder
T	–	<i>Threats</i>	–	Trusler

Analysen gennemføres inden for følgende områder:

1. Infrastruktur (trafikforhold, uddannelses- og sundhedsforhold, energiforsyning).
2. Natur, inkl. udnyttelse/benyttelse.
3. Eventuelle særlige miljømæssige forhold
4. Erhvervsstruktur – små, store virksomheder, iværksættere, arbejdspladsproblematik.
5. Områdets befolkning: Befolkningssammensætning (alder, køn), erhvervsammensætning, tilflytning/fracflytningsmønstre, mm. Opgiv områdets samlede areal og befolkningstal samt tæthed (areal divideret med antal = tæthed).
6. Kulturelle forhold – beskriv forhold/kendetegn for området.

Analysen skal hjælpe til at pege på, hvor der allerede er styrker, som evt. kan udbygges eller inddrages og svagheder, som evt. kan afhjælpes eller som man i det mindste skal være opmærksom på. Derudover hvilke muligheder, der er i området, som strategien/projekterne fx kan bygge på og endelig hvilke trusler, der er på forskellige områder, der skal tages højde for enten i strategien eller i projekterne.

I analysen kan indarbejdes hvilke stedbundne potentialer og ressourcer, der er i lokalområdet – og som det udviklingsmæssigt vil være hensigtsmæssigt at udvikle yderligere.

Vejledning og eksempel til udfyldelse af skema F.3)

Hvorfor skal skemaet udfyldes?

Anvendelsen af ressourcer inden for EU's landdistriktspolitik skal kunne retfærdiggøres, som det er tilfældet inden for alle områder, og det sker ved at dokumentere, at de gennemførte investeringer med støtte fra EU og fra Danmark har positive effekter på udviklingen i lokalsamfundet. Her er øget økonomisk vækst og jobskabelse helt centrale effekter. Med effekt-mål kan det derfor godtgøres, at arbejdet i aktionsgrupperne skaber udvikling i landdistrikterne og fiskeriområderne både i form af øget økonomisk vækst og i form af arbejdspladser, både fastholdte og nye. Udfyldelsen af skemaet vil give et samlet overblik over de forventede effekter i Danmark. Derfor skal alle aktionsgrupper give deres forventede bud på effekterne af indsatsen.

Vejledning:

I første kolonne (1) beskrives målet for de aktiviteter, der tænkes gennemført. Der kan være tale om forskellige typer af aktiviteter, som beskrives enkeltvis, som i eksemplet nedenfor: nye små virksomheder inden for lokal fødevarerproduktion, udvikling af eksisterende turismeydelser samt lokalt samarbejde.

I anden kolonne (2) angives de samlede støtteberettigede investeringer for hele programperioden (aktionsgruppens midler, offentligt og privat medfinansiering) og det anføres, hvor stor en andel af de samlede investeringer under udviklingsstrategiens erhvervsrettede overordnede mål, der er tale om for den enkelte aktivitetstype. Eksempelvis udgør de 10 mio. kr. i samlede støtteberettigede investeringer til aktivitet nummer 1, hele 62,5 % af de samlede investeringer under aktionsgruppens strategi for erhvervsrettede projekter. Samlet set skal 100 % svare til de samlede projektinvesteringer inden for de erhvervsrettede mål.

I tredje kolonne (3) anføres det antal projekter, aktionsgruppen forventer at gennemføre inden for aktivitetsområdet. I tilfældet for aktivitet nr. 2 forventes det, at der gennemføres 2 projekter.

I fjerde kolonne (4) anføres det antal job, der forventes bevaret som resultat af projekterne. For aktivitet 1 er tallet nul, da aktiviteten er rettet mod nye virksomheder. I aktivitet nr. 2 forventes 2 bevarede jobs. Aktionsgruppen forventer således, at to eksisterende jobs kan fastholdes, hvis projekterne gennemføres som planlagt.

I femte kolonne (5) anføres det antal nye jobs, der forventes af investeringen (Nøgletallet for jobskabelse er at 10 mio. kr. i samlede projektinvesteringer skaber som minimum 3 fuldtidsarbejdspladser). I tilfældet nedenfor forventes samlet set 6 nye fuldtidsjobs. Det er flere, end det kan forventes ud fra de opgivne nøgletal, men den enkelte aktionsgruppe kan naturligvis give sin egen vurdering og begrundelse baseret på lokalt opnåede erfaringer og viden. Dette kan da begrundes i feltet *bemærkninger* nederst i tabellen, som det er vist i eksemplet nedenfor.

I sjette kolonne (6) anføres den værdiforøgelse, der kommer ud af investeringerne i form af øget omsætning. (Nøgletallet er her at en samlet projektinvestering på 10 mio. kr. som minimum giver en værdiforøgelse (øget omsætning) på 3 mio. kr.). I aktivitet 3 – Netværk – forventes der ingen direkte forøgelse af omsætningen, men det anføres så i feltet *bemærkninger*, at der forventes en indirekte effekt, som dog ikke kan gøres op på forhånd.

Udfyldelsen af skema for mål og aktiviteter, der forbedrer rammevilkårene under LAND, sker på samme måde.

Kolonne 1) Erhvervsrettede mål og aktiviteter <i>Aktiviteterne skal relatere sig til følgende temaer:</i> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Etablering af nye og udvikling af eksisterende mikrovirksomheder og små virksomheder</i> • <i>Erhvervsrettede samarbejdsaktiviteter (netværk, klynger m.v.)</i> 	2)Totale investeringer <i>Projekternes samlede investeringer</i>		3)Antal projekter	4)Antal bevarede job <i>Målt som fultidsjob</i>	5)Antal nye job <i>Målt som fultidsjob</i>	6)Værdiforøgelsen <i>Målt i omsætning som følge af projektet (kr.)</i>
Mål: Skabe indkomstmuligheder og jobs inden for produktion, markedsføring og afsætning af lokalt producerede fødevarer med geografisk indikation	Kroner	% andel af total				
Aktivitet 1: Etablering af små nye virksomheder inden for produktion af lokale fødevarer	10.000.000	62,5	5	0	3	3.000.000
Aktivitet 2: Videreudvikling af lokal produktion af turismeydelser	5.000.000	31,25	2	2	3	1.500.000
Aktivitet 3: Lokalt netværk for producenter af fødevarer og turismeydelser	1.000.000	6,25	2	0	0	0
Total	16.000.000	100	9	2	6	4.500.000

Bemærkninger:

Baseret på aktionsgruppens lokale erfaringer og væksttal for lokalområdet, vurderer vi, at investeringerne giver 6 arbejdspladser i alt og en øget omsætning på 4.500.000 kr. Aktivitet 1 følger de givne anvisninger på antal jobs og omsætning. Aktivitet 2 følger omsætningen, men pga. lokal erfaring og viden forventes det, at denne aktivitet kan genere 3 arbejdspladser. Det er flere jobs, end de minimumstal, vi kan bruge ifølge vejledningen.

Der er ikke angivet direkte effekter af samarbejde, men vi vurderer ud fra tidligere opnåede erfaringer inden for lokale fødevarer og turisme, at netværket indirekte kan være med til at skabe flere jobs og omsætning, men vi kan ikke på forhånd dokumentere dette – derfor opgiver vi ikke noget effekt-tal.

De integrerede FLAG bedes opgive % fordelingen på budgettet til projektstøtte afsat til de to overordnede mål på henholdsvis erhvervsrettede aktiviteter og rammevilkår. Dette gøres under pkt. I.1 (som også angivet der). Dette gælder også for LAG.

For de rene FLAG gælder at der kun kan støttes projekter rettet mod job- og vækstskabende erhvervsudvikling.

Bilag 1: Litteraturliste

Litteratur og kilder anvendt i **Ad. E.1) Situationsbeskrivelse af området og analyse af de lokale udfordringer, udviklingsbehov og potentialer**

Andersen, Hans Skifter (2011). *Explaining preferences for home surroundings and locations*. Urbani Izziz, volume 22, no. 1, 2011, 100-114.

Andersen, Hans Skifter (2010). *Når teltpælene rykkes op. Geografisk mobilitet i Danmark og dens årsager*. København: Statens Byggeforskningsinstitut

Aner, Louise Glerup & Høgni Kalsø Hansen (2014). *Flytninger fra byer til land- og yderområder*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Berlingske (2012). *Gør din bolig bæredygtig*. Artikel på Berlingske.dk. Tilgængelig her: <http://www.b.dk/bolig/goer-din-bolig-baeredygtig>.

Boligmode.dk (2013). *Boligindretning: De største tendenser anno 2013-2014*. Tilgængelig på: <http://www.boligmode.dk/boligindretning-de-storste-tendenser-anno-2013/>.

Danmarks Jægerforbund (2014). *Fakta om jagt og Danmarks Jægerforbund*. Tilgængelig på: <http://www.jaegerforbundet.dk/page870.aspx>

Deding, Mette & Tine Filges (2004). *Derfor flytter vi. Geografisk mobilitet i den danske arbejdsstyrke*. København: Socialforskningsinstituttet.

Epinion for Norddjurs Kommune (2014). Omdømme- og bosætningsanalyse.

Epinion for Syddjurs Kommune (2011). Bosætningsanalyse – Syddjurs Kommune. April 2011. Tilgængelig på: <http://syddjurs.odeum.com/download/planstrategi/Bosaetningsanalyse.pdf>

Epinion for Nordic Innovation Center (2010). *Evaluering af fødevarerprogrammer 1990 – 2009*. Nordisk InnovationsCenter som ligger under Nordisk Ministerråd.

Erhvervs- og Vækstministeriet (2014): *Faktaark om vækstplan for dansk turisme*. Tilgængelig på: <http://www.evm.dk/~media/oem/pdf/2014/2014-pressemeddelelser/20-01-14-vaeksplan-for-dansk-turisme/20-01-14-fakta-om-vaeksplan-turisme.ashx>

Fiskeriforeningen (2015) *Kvotaftale giver flere fisk til de danske fiskere i 2016*. Tilgængelig på: <http://fiskeritidende.dk/kvotaftale-giver-flere-fisk-til-de-danske-fiskere-i-2016/>

Fremtidsforskeren (2014). *Kineserne vil også have økologi*. Tilgængelig på: www.fremtidsforskeren.dk/kineserne-vil-ogsaa-have-okologi.

Hjalager, Anne-Mette (2014). *Vidensdeling og udfordringerne i dansk kystturisme*. Oplæg på workshop. Internt dokument.

Institut for Fødevarer- og ressourceøkonomi (2014). *Friluftslivets nationaløkonomiske fodaftryk*. Tilgængelig på: http://curis.ku.dk/ws/files/117367818/IFRO_Rapport_229.pdf.

Jensen, Jesper Bo (2014). *Fremtidens arbejdsliv, fritid og familie*. Tilgængelig på:
[http://www.fremforsk.dk/media/arbejdsliv, fritid og familie.pdf](http://www.fremforsk.dk/media/arbejdsliv_fritid_og_familie.pdf)

JP (2014). *Motion og picnic skaber beskæftigelse*. Artikel i Jyllandsposten. Tilgængelig på: <http://jyllands-posten.dk/livsstil/ECE6825560/motion-og-picnic-skaber-beskaeftigelse/>

Kattegatcenteret (2016) *Et udviklingsprojekt med potentiale*. Tilgængelig på:
<http://www.kattegatcentret.dk/havets-hus/>

KL (2014). *Danmark i forandring, Udvikling i lokal balance*. København: PR Offset Aps.
Miljø- og Fødevarestyrelsen (2015) *Regeringen vil beskytte havbunden i Kattegat*. Tilgængelig på:
<http://mfvm.dk/nyheder/nyhed/nyhed/regeringen-vil-beskytte-havbunden-i-kattegat-2/>

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri (2015) *Antallet af danske erhvervsfiskere og deres gennemsnitsalder pr. 31. december 2006 - 2015. Opgjort på baggrund af CPR oplysninger for personer registeret i NaturErhvervstyrelsens Individregister med status som erhvervsfisker*.
<http://webfd.fd.dk/stat/aldersstatistik/Erhvervsfiskere2015.html>

Natur- og Erhvervsstyrelsen (2015) *Beskæftigelse (udvalgte kommuner)*. Tilgængelig på:
http://naturerhverv.dk/fileadmin/user_upload/NaturErhverv/Filer/Fiskeri/Kort_statistik/Statistik2/Tabel20_udvalgte_kommuner_beskaeftigelse.pdf

Naturstyrelsen (2015a) *Forslag til beskyttede områder i Kattegat*. Tilgængelig på:
<http://naturstyrelsen.dk/media/132071/forslag.pdf>

Naturstyrelsen (2015b) *Miljørapport for forslag til beskyttede områder i Kattegat*. Tilgængelig på:
<http://naturstyrelsen.dk/media/132072/miljoerapport.pdf>

Norddjurs Kommune (2013) *Erhvervsudvikling*. Tilgængelig på:
http://norddjurs.cowi.webhouse.dk/dk/erhverv_og_infrastruktur/erhvervsudvikling/erhvervsudvikling.htm

Norddjurs Kommune (2016) *Havets muligheder*. Tilgængelig på:
<http://www.norddjurs.dk/erhverv/erhvervsudvikling/indsatsomraader/havets-muligheder>

Politikken (2015a) *Nu vrimler det med fisk i Kattegat og Nordsøen igen*. Artikel. Tilgængelig på:
<http://politiken.dk/oekonomi/2050/klimate/ECE2746318/nu-vrimler-det-med-fisk-i-kattegat-og-nordsoeen-igen/>

Politikken (2015b) *SMS-ordning sikrer dig havfrisk fisk ved kutteren*. Artikel. Tilgængelig på:
<http://politiken.dk/mad/ECE2550116/sms-ordning-sikrer-dig-havfrisk-fisk-ved-kutteren/>

Politikken (2015c) *Ekspertes: Det skal vi for at få turister til Danmark* Tilgængelig på:
<http://politiken.dk/rejser/nyheder/ferieidanmark/ECE2627607/ekspertes-det-skal-vi-goere-for-at-faa-turister-til-danmark/>

Realdania (2012a). *2050 - Der bli'r et yndigt land - Scenarier for Danmarks grønne fremtid*. Realdania Debat og Mandag Morgen 2012. Tilgængelig på:
<https://www.realdaniadebat.dk/pages/2050Derbliretyndigtland.aspx>

Realdania (2012b). *Mulighedernes land – Nye veje til udvikling i yderområder*. Tilgængelig på:
http://issuu.com/realdania.dk/docs/mulighedernes_land_erfaringer_fra_16_projekter.

Regeringen (2014a). *Danmark i arbejde. Vækstplan for dansk turisme*. Tilgængelig på:
<http://www.evm.dk/publikationer/2014/~media/oem/pdf/2014/2014-publikationer/vaekstplan-for-dansk-turisme-20-01-14.ashx>

Regeringen (2014b). *Danmark i arbejde. Vækstplan for fødevarer*. Tilgængelig på:
<http://www.evm.dk/publikationer/2013/~media/oem/pdf/2013/2013-publikationer/16-12-13-vaekstplan-for-foedevarer/vaekstplan-for-foedevarer.ashx>

Teknologisk Institut (2012). *Erhvervsudvikling i Ringkøbing-Skjern Kommune. Baggrundsrapport til handlingsplan for en ny vækstpolitik*. Udleveret rapport.

VisitDenmark (2016) *2015 blev et rekordår for dansk turisme*. Tilgængelig på:
<http://www.visitdenmark.dk/da/danmark/2015-blev-rekordaar-dansk-turisme>

Århus Stiftstidende (2015) *Aarhus og Djursland i nyt turismesamarbejde*. Tilgængelig på:
<http://stiften.dk/aarhus/aarhus-og-djursland-i-nyt-turismesamarbejde>

Bilag 2: Jobbeskrivelse for koordinator

Der ansættes for så vidt muligt en koordinator på fuldtid. Koordinatorer ansættes direkte af bestyrelsen, med formanden som nærmeste leder. Forretningsudvalget står for ansættelsesforhold, løn og MUS-samtaler efter aftale med bestyrelsen. Koordinatoren tilrettelægger selv sin arbejdstid og opgaveløsning, evt. efter nærmere aftale med formanden.

Det er koordinatorens primære opgave at vejlede projektansøgere og projektholdere i forhold til LAG støtte. Hvor det er muligt vejledes dog også om andre puljer og fonde, der fx kan bruges som medfinansiering. Koordinatoren støtter projektholdere med vejledning undervejs i projektet, forestår fysisk tilsyn og bistår ved udfyldelse af afrapportering til ministeriet mv. Koordinatoren kan også være behjælpelig ved evt. klagesager.

Koordinatoren er daglig leder af LAG'ens sekretariat og har bl.a. ansvar for:

- Koordinering med andre lokale, kommunale og regionale aktiviteter
- Hjemmeside og Facebook
- PR (nyhedsbreve, pressekontakt, informationsmøder mv.)
- Fungerer som sekretær for bestyrelsesarbejdet
- LAG'ens daglige driftsøkonomi (visse dele kan uddelegeres til bogholder/revisor)
- Identificerer projekter, projektpartnere og ildsjæle
- Opsamling og synliggørelse af viden fra gennemførte projekter
- Løbende kontakt til ministeriet
- Igangsætning af aktiviteter/projekter
- Styrer og koordinerer LAG'ens egne aktiviteter og projekter.
- Fungerer som nærmeste leder for evt. projektansatte.

Hvor bestyrelsen vurderer det relevant, kan koordinatorens timer i perioder bruges til at løse specifikke opgaver, der er med til at fremme startegns mål. Det kan både være i forbindelse med LAG'ens egne aktiviteter og projekter, med også i forbindelse med andre aktørers aktiviteter. Det er dog en forudsætning, at koordinatorens øvrige opgaver tillader dette.

Bilag 3 – Pixiudgave

Se særskilt dokument.